

Partneralimentatie nieuwe stijl: korter, eenvoudiger, beter?

Adviesrapport over het initiatiefvoorstel Wet herziening partneralimentatie

Auteur:	Zohal Shadman
Studentnummer:	2069121
Onderwijsinstelling:	Juridische Hogeschool Avans-Fontys
Studierichting:	HBO-Rechten
Onderwijslocatie:	Tilburg
Eerste afstudeerdocent:	Mevrouw mr. M.A. van Bree
Tweede afstudeerdocent:	Mevrouw mr. N. Deters-Vermijs
Blok:	E3 & E4
Afstudeerorganisatie:	Advocatenkantoor Pessers
Afstudeermentor:	Dhr. mr. A.B.M. Pessers
Afstudeerperiode:	Februari 2016-mei 2016
Classificatie:	Intern

Tilburg, 30 mei 2016

Voorwoord

Voor u ligt het onderzoeksrapport dat ik in het kader van mijn afstudeerfase van de opleiding HBO Rechten aan de Juridische hogeschool heb geschreven. Al vroeg tijdens mijn opleiding kwam ik erachter dat mijn interesse voornamelijk ligt bij het familierecht. Mijn onderzoek heeft dan ook betrekking op het initiatiefvoorstel Wet herziening partneralimentatie Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van Advocatenkantoor Pessers te Tilburg. Deze afgelopen vier maanden heb ik als zeer prettig en leerzaam ervaren.

Graag wil ik middels dit voorwoord een aantal personen bedanken die hebben bijgedragen aan de totstandkoming van deze afstudeerscriptie. Als eerste wil ik mijn stagementor mr. A.B.M. Pessers bedanken voor het verstrekken van een afstudeerplek en zijn begeleiding. Ook wil ik mijn afstudeerdocent mevrouw mr. M.A. van Bree bedanken voor haar steun en inhoudelijke begeleiding. Mevrouw mr. N. Deters-Vermijs, mijn tweede afstudeerdocent wil ik bedanken voor het nakijken van mijn stukken. Verder wil ik de respondenten die hebben meegewerkt aan dit onderzoek bedanken voor hun tijd en het delen van hun interessante visies.

Ten slotte wil ik mijn familie bedanken voor hun steun gedurende mijn afstudeerperiode.

Zohal Shadman

Tilburg, mei 2016.

Inhoudsopgave

Samenvatting

Lijst van afkortingen

1. Inleiding

- 1.1 Afstudeerorganisatie
- 1.2 Probleembeschrijving
- 1.3 Centrale vraag
- 1.4 Deelvragen
- 1.5 Doelstelling
- 1.6 Methoden van onderzoek
- 1.7 Verantwoording
- 1.8 Leeswijzer

2. Het juridisch kader

- 2.1 Rechtsgeschiedenis
- 2.2 Huidige systeem partneralimentatie
 - 2.2.1 Grondslag
 - 2.2.2 Duur
 - 2.2.3 Berekening hoogte alimentatie
 - 2.2.3.1 Niet-financiële factoren
 - 2.2.3.2 Financiële factoren: draagkracht en behoefte
- 2.3 Deelconclusie

3. Initiatiefvoorstellen partneralimentatie

- 3.1 Initiatiefvoorstel 33 311
 - 3.1.1 Duur
 - 3.1.2 Berekening
 - 3.1.3 De overgangsregeling
 - 3.1.4 Advies Raad van State
- 3.2 Initiatiefvoorstel 34231
 - 3.2.1 Grondslag
 - 3.2.2 Duur
 - 3.2.3 Berekening
 - 3.2.4 Overige veranderingen
- 3.3 Advies NVvR
- 3.4 Deelconclusie

4. Rechtspraak

- 4.1 Jurisprudentieonderzoek
- 4.2 Deelconclusie

5. Visies professionals

- 5.1 Visie initiatiefindieners partneralimentatie
- 5.2 Visie van de vFAS
- 5.3 Visie echtscheidingsspecialisten
- 5.4 Visie professoren
- 5.5 Deelconclusie

6. Verschillen huidige en toekomstige systeem

- 6.1 Mogelijke verschillen advocatuur
- 6.2 Mogelijke verschillen rechtbank
- 6.3 Mogelijke verschillen partners
- 6.4 Mogelijke verschillen bestaande gevallen
- 6.5 Deelconclusie

7. Conclusies en aanbevelingen

Literatuur- en bronnenlijst

Bijlage A: Tabel eigen aandeel kosten van kinderen

Bijlage B: Netto-berekeningsmethode draagkracht

Bijlage C: Bruto-berekeningsmethode draagkracht

Bijlage D: Interview de heer J. Recourt
Bijlage E: Interview advocaat: mevrouw M. van Yperen
Bijlage F: Interview advocaat: meneer R.F. Vonk
Bijlage G: Interview advocaat: mevrouw Moons

Samenvatting

Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van Advocatenkantoor Pessers. Het onderzoek richtte zich op het recente wetsvoorstel 'Wet herziening partneralimentatie'. Met behulp van wetsanalyse, literatuurstudie, jurisprudentie-analyse en interviews zijn de mogelijke gevolgen van dit wetsvoorstel in kaart gebracht aan de hand van onderstaande centrale onderzoeksvraag:

Welke mogelijke consequenties zal het initiatiefvoorstel Wet herziening partneralimentatie voor het huidige wettelijke systeem hebben en hoe verandert de werkwijze van Pessers Advocaten indien het initiatiefvoorstel wordt aangenomen en de wet in werking treedt?

Het wetsvoorstel brengt drie aanzienlijke wijzigingen met zich mee. In de eerste plaats wordt de huidige grondslag, de verplichting om uit huwelijksverband levensonderhoud te verschaffen ook wanneer het huwelijk verbroken is, vervangen door alimentatie te beschouwen als compensatie voor tijdens het huwelijk opgelopen verlies aan verdien capaciteit. In de tweede plaats wordt de huidige alimentatietermijn verkort van twaalf tot vijf jaar, met onder omstandigheden een uitzondering tot tien jaar voor huwelijken die langer dan vijftien jaar geduurd hebben. In de derde plaats wordt de huidige bruto- of netto-berekeningsmethode ter berekening van de hoogte van de draagkracht, vervangen door een internettool, die partners zelf kunnen gebruiken. Verder voorziet het wetsvoorstel in een aantal overige wijzigingen, te weten: een regeling die voorziet in afbouw van de hoogte van de partneralimentatie en de afschaffing van de jaarlijkse indexatie, de invoer van een wettelijke hardheidsclausule die het mogelijk maakt om van regels af te wijken en onredelijke situaties te repareren, de mogelijkheid de alimentatieplicht in één keer af te kopen en, tot slot, de afschaffing van art. 1:160 BW teneinde de invloed van nieuwe partners te verwijderen uit het wettelijk systeem.

Indien de wet in werking treedt, zal de werkwijze van advocatenkantoor Pessers als volgt veranderen. Enerzijds zullen de advocaten minder zaken krijgen door de nieuwe grondslag en minder tijd nodig hebben voor een zaak doordat er geen maatwerk hoeft te worden geleverd om de draagkracht en behoefte te berekenen. Anderzijds zullen de advocaten meer tijd kwijt zijn aan de berekening van het verlies aan verdien capaciteit en mogelijk meer convenanten moeten opstellen als gevolg van de internettool.

Naar aanleiding van deze conclusies zijn de volgende aanbevelingen geformuleerd, hieronder in verkorte vorm weergegeven.

- Te investeren in de opleiding van één of meerdere werknemers tot mediator.
- Bij het opstellen van huwelijksvoorwaarden cliënten aan te raden om een hardheidsclausule op te nemen dat een mediator wordt ingeschakeld in geval van niet in de huwelijksvoorwaarden voorziene omstandigheden, die tot een onredelijke uitkomst kunnen leiden.
- Cliënten assisterende dienstverlening aan te bieden met betrekking tot de internettool.
- Een standaardmodel voor een echtscheidingsconvenant op te stellen en aan te bieden via de website.

Lijst van afkortingen

Art	Artikel
BW	Burgerlijk Wetboek
LBIO	Landelijk Bureau Inning Onderhoudsbijdragen
MvT	Memorie van Toelichting
NIBUD	Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting
NVvR	Vakvereniging van officieren van justitie en rechters
PvdA	Partij van de Arbeid
RvS	Raad van State
vFAS	Vereniging van Familierecht Advocaten Scheidingsmediators

Hoofdstuk 1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de probleembeschrijving, de doelstelling, de centrale vraagstelling en de deelvragen uitgewerkt. Daarnaast worden de methoden en de bronnen verantwoord. Aan de hand van de probleemstelling wordt een centrale vraag geformuleerd met verschillende deelvragen. De antwoorden op de deelvragen geven samen een antwoord op de centrale vraag. Er wordt gebruikgemaakt van verschillende bronnen. Onder de paragraaf Methoden van onderzoek worden de bronnen besproken. De reden voor het gebruik van de bronnen wordt toegelicht in de paragraaf Verantwoording. Tot slot wordt de opbouw van het onderzoeksrapport beschreven in de Leeswijzer.

1.1 Afstudeerorganisatie

Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van Advocatenkantoor Pessers. Advocatenkantoor Pessers is een ondernemend advocatenkantoor, gevestigd te Tilburg. Op het kantoor is één advocaat werkzaam, namelijk de heer mr. A.B.M. Pessers. De heer Pessers is meer dan twintig jaar werkzaam op het rechtsgebied personen- en familierecht. Advocatenkantoor Pessers heeft momenteel geen specialisme. De heer Pessers neemt elke zaak aan die hij interessant vindt.

1.2 Probleembeschrijving

Een echtscheiding is niet meer weg te denken uit onze samenleving. Een echtscheiding vergt zowel juridisch als financieel het nodige regelwerk. De gevolgen van een echtscheiding zijn aanzienlijk en brengen de nodige vragen met zich mee. Een belangrijk vraagstuk betreft de alimentatie. Er zijn twee vormen van alimentatie te onderscheiden, te weten partneralimentatie en kinderalimentatie. Gelet op de beschikbare tijd richt dit onderzoek zich uitsluitend op partneralimentatie. Bij de echtscheidingsbeschikking of bij een latere uitspraak, kan de rechter aan de echtgenoot die niet voldoende inkomsten tot zijn levensonderhoud heeft, en dit niet in redelijkheid kan verwerven, op diens verzoek ten laste van de andere echtgenoot een uitkering tot levensonderhoud toekennen. Partneralimentatie is de wettelijke onderhoudsplicht tussen echtgenoten. Na het huwelijk werkt de plicht om elkaar financieel bij te staan door. Er ontstaat dan een alimentatieverplichting ten behoeve van de behoeftige echtgenoot. Deze onderhoudsplicht geldt alleen bij een huwelijk of een geregistreerd partnerschap.¹ Partneralimentatie is wettelijk geregeld in artikel 157 en verder van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek.

Er zijn de afgelopen jaren twee wetsvoorstellen ingediend om de huidige regeling van de partneralimentatie te wijzigen. Kamerlid Bontes diende op 12 juni 2012 een initiatief wetsvoorstel in betreffende partneralimentatie.² Het wetsvoorstel van de heer Bontes beoogde met name een wijziging in de duur van de alimentatie. De fracties toonden hun twijfels bij het voorstel. Het voorstel zou niet-werkende ouderen uit langdurige, traditionele huwelijken onevenredig treffen.³ Het voorstel van de heer Bontes is op 22 april 2014 verworpen door de Tweede Kamer.

De Kamerleden Van der Steur, Bernds en Recourt hebben op 19 juni 2015 het wetsvoorstel 'Wet herziening partneralimentatie' ingediend bij de Tweede Kamer.⁴ Dit voorstel is momenteel in behandeling bij de Tweede Kamer. Het voorstel beoogt het wettelijk systeem met betrekking tot partneralimentatie ingrijpend te wijzigen. De indieners willen de grondslag, de berekeningsmethode en de duur van partneralimentatie veranderen. De bestaande maximumtermijn voor partneralimentatie zal worden verkort van twaalf naar vijf jaar. De indieners menen dat de onderhoudsplicht tussen partners, de grondslag van de huidige wettelijke regeling, niet meer past binnen de huidige verhoudingen in de samenleving. Het wetsvoorstel beoogt een prikkel te geven om na een echtscheiding op eigen benen te kunnen staan. De indieners zijn van mening dat een partneralimentatie van twaalf jaar, zoals deze in het huidige wettelijke systeem geldt, niet leidt tot die zelfstandigheid. De wettelijke termijn voor de onderhoudsplicht dient volgens

¹Kamerstukken II 2014/15, 34231 nr. 2.

²Kamerstukken II 2012/13, 33311 nr. 2.

³Kamerstukken II 2012/13, 33311 nr. 4.

⁴Kamerstukken II 2014/15, 34231 nr. 3. (MvT).

indieners op een meer rechtvaardiger wijze vorm te worden gegeven die past binnen de moderne tijd. Daarnaast wordt de partneralimentatie volgens de indieners eenvoudiger, door een wijziging in de berekening van de hoogte van de verschuldigde partneralimentatie.⁵

Het wetsvoorstel zorgt voor veel discussie. De verkorting van de alimentatieduur heeft de meeste stof doen opwaaien. Zowel in de politiek als in de juridische praktijk en de maatschappij is een discussie ontstaan over de vraag of de huidige regeling van partneralimentatie aan vernieuwing toe is. De voorstanders van het initiatiefvoorstel geven aan dat de huidige duur van de onderhoudsuitkering te lang is en dat de prikkel voor de alimentatiegerechtigde om in het eigen levensonderhoud te voorzien, niet of in te beperkte mate aanwezig is. De tegenstanders van het initiatiefvoorstel zijn het daar niet mee eens en willen niet dat de wettelijke maximale duur van twaalf jaar verkort wordt. Als het voorstel wordt aangenomen, zal het huidige systeem veranderen. De grondslag, berekeningsmethode en de duur van de partneralimentatie zullen veranderen. Dit afstudeeronderzoek richt zich op deze nieuwe ontwikkelingen. De voorgestelde veranderingen zullen consequenties hebben voor de advocatuur, maar ook voor andere betrokken partijen.

Advocatenkantoor Pessers wil in kaart hebben gebracht wat het wetsvoorstel inhoudt en hoe het kantoor op de nieuwe wetgeving zou moeten inspelen indien de heer Pessers besluit om deze zaken te behandelen. Het kantoor heeft behoefte aan inzicht in de verschillen tussen het huidige systeem en de voorgestelde wijzigingen, alsmede de gevolgen die deze met zich mee brengen voor de praktijk. Het probleem kan kort worden omschreven als een kennisgebrek. Het kantoor weet momenteel niet wat het wetsvoorstel inhoudt en wat er in de praktijk gaat veranderen indien deze wet wordt aangenomen.

1.3 Centrale vraag

Aan de hand van de probleemstelling is de volgende centrale vraag geformuleerd:

Welke mogelijke consequenties zal het initiatiefvoorstel Wet herziening partneralimentatie voor het huidige wettelijke systeem hebben en hoe verandert de werkwijze van Pessers Advocaten indien het initiatiefvoorstel wordt aangenomen en de wet in werking treedt?

1.4 Deelvragen

Om de centrale vraag zo goed mogelijk te kunnen beantwoorden, zijn vijf deelvragen geformuleerd. De deelvragen luiden als volgt:

Deelvraag 1: Wat houdt het huidige systeem van partneralimentatie in?

Deelvraag 2: Welke veranderingen in de wet- en regelgeving worden beoogd in de initiatiefvoorstellen betreffende partneralimentatie?

Deelvraag 3: Wat zijn de ontwikkelingen met betrekking tot partneralimentatie in de rechtspraak?

Deelvraag 4: Wat zijn de visies van de initiatiefnemers, professoren en echtscheidingsspecialisten over het initiatiefvoorstel?

Deelvraag 5: Wat zijn de verschillen tussen het huidige en het toekomstige systeem voor de betrokken partijen en met name voor de advocatuur?

1.5 Doelstelling

Het doel van dit onderzoek is om uiterlijk 30 mei 2016 aan de heer Pessers, werkzaam als advocaat bij Advocatenkantoor Pessers, het onderzoeksrapport te overhandigen. De doelstelling ten aanzien van de kennis die dit rapport moet opleveren, is tweeledig. In de eerste plaats inzicht verschaffen in de inhoud en strekking van het wetsvoorstel en de verschillen die deze met zich meebrengen ten opzichte van het huidige wettelijke systeem. In de tweede plaats inzichtelijk maken welke gevolgen de belangrijkste wijzigingen hebben voor de betrokken partijen en dan met name voor de advocatuur. Met deze kennis zal de heer Pessers zijn cliënten correct kunnen adviseren indien zich situaties voordoen die hierop van toepassing zijn.

1.6 Methodes van onderzoek

Om de centrale vraag te kunnen beantwoorden, is vanuit verschillende invalshoeken informatie

onderzocht. De deelvragen zijn opgesteld om een begrenzing aan te geven voor die informatie die nodig is om de centrale vraag te kunnen beantwoorden. De antwoorden op de deelvragen leiden in samenhang tot een antwoord op de hoofdvraag. In dit onderzoek zijn verschillende onderzoeksmethoden gecombineerd.

Dit onderzoeksrapport bestaat uit onderzoek van het recht en onderzoek van de praktijk. De deelvragen zijn beantwoord met behulp van wetsanalyse, literatuurstudie, jurisprudentie-analyse en interviews. De data is geanalyseerd met behulp van een inhoudsanalyse. Voor het beantwoorden van de deelvragen is gebruikgemaakt van bestaande rechtsbronnen, documenten en literatuur. Voor de deelvragen 1 t/m 3 is de onderzoeksstrategie naar het recht toegepast, door middel van rechtsbronnen en literatuuronderzoek. Hierbij zijn de wet, jurisprudentie en literatuur de belangrijkste bronnen. Deelvraag 4 is beantwoord met behulp van praktijkonderzoek. Deelvraag 5 is een redeneervraag, die beantwoord is door de resultaten van de voorgaande deelvragen te vergelijken. In het onderstaande wordt per onderzoeksvraag stilgestaan bij de gebruikte bronnen.

Voor deelvraag 1 is in de eerste plaats boek 1 van het Burgerlijk Wetboek bestudeerd, aangezien in dit deel van het Burgerlijk Wetboek het personen- en familierecht is geregeld. Daarnaast is de literatuur bestudeerd. Daarbij is met name gebruikgemaakt van verschillende handboeken over partneralimentatie, om zo het juridisch kader goed in beeld te krijgen. De boeken die gebruikt zijn, zijn onder andere het boek van C. Asser, Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk Recht, Personen en familierecht en het boek van M.J.A. van Mourik & L.C.A. Verstappen, Handboek Nederlands vermogensrecht bij scheiding.

Voor deelvraag 2 zijn de kamerstukken geraadpleegd om de beoogde veranderingen in beeld te brengen. Meer concreet betrof het hier het afgewezen voorstel van Kamerlid Bontes⁶ en het wetsvoorstel 'Wet herziening partneralimentatie'⁷, dat centraal staat in dit rapport.

Voor deelvraag 3 is jurisprudentie geanalyseerd. De ontwikkelingen met betrekking op partneralimentatie in de rechtspraak zijn onderzocht. Er is jurisprudentie-onderzoek naar de huidige rechtspraak omtrent limitering van de duur van partneralimentatie gedaan. Daarbij is nagegaan in hoeverre de rechter verzocht wordt om limitering van partneralimentatie, of de rechter een verzoek tot een verkorte alimentatieduur honoreert en op welke gronden. Voor het zoeken naar jurisprudentie is gebruikgemaakt van rechtspraak.nl en Kluwer navigator. Jurisprudentie speelt een belangrijke rol, omdat belangrijke uitspraken van invloed kunnen zijn op de ontwikkelingen rondom de alimentatie. Ook is het advies van de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak als bron gebruikt. De Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak heeft op 14 januari 2016 een advies gegeven over het wetsvoorstel.

Voor deelvraag 4 is praktijkonderzoek uitgevoerd. De heer Recourt, een van de indieners van het wetsvoorstel, en echtscheidingsadvocaten zijn als respondenten genomen. Er zijn interviews afgenomen waarin de bovengenoemde respondenten de ruimte hebben gekregen om hun visie te geven. Door middel van interviews is geprobeerd om hun visies en de mogelijke consequenties van het wetsvoorstel uiteen te zetten. De interviews zijn per email en telefonisch gehouden. De voorkeur van partijen was hierbij van belang. Ook is gezocht naar juridische tijdschriftartikelen waarin professoren zich buigen over het onderwerp. Gebleken is dat tot nu toe weinig professoren zich over het initiatiefvoorstel hebben uitgelaten. Met de twee gevonden artikelen is onderzocht hoe de professoren denken over het initiatiefvoorstel. De juridische tijdschriften die geraadpleegd zijn, zijn onder andere het tijdschrift voor familie- en jeugdrecht en het tijdschrift voor scheidingsrecht.

Voor het beantwoorden van deelvraag 5 is een analyse gemaakt van de resultaten van de voorgaande deelvragen om te kijken wat de verschillen zijn tussen het huidige en het toekomstige systeem.

1.7 Verantwoording

In de vorige paragraaf is aangegeven welke methodes er worden gebruikt. In deze paragraaf wordt de methodische verantwoording van de keuze voor de bronnen toegelicht. Rechtspraak.nl en Kluwer Navigator zijn betrouwbare bronnen. Rechtspraak.nl is betrouwbaar, omdat het een website van de overheid is en ook de rechtbanken daar gebruik van maken. In Kluwer Navigator staan

⁶Kamerstukken II 2012/13, 33311 nr. 2.

⁷Kamerstukken II 2014/15, 34231 nr. 3. (MvT).

uitspraken van rechters. Indien een boek bestempeld wordt als een handboek dan zegt dit al veel over de betrouwbaarheid. Juridische tijdschriften zijn betrouwbaar omdat er sprake is van peer-review door de redactie. Het advies van de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak is betrouwbaar omdat het de vakvereniging van officieren van justitie en rechters is.

Dit onderzoek is valide omdat er meerdere betrouwbare bronnen gebruikt zijn. Door het gebruikmaken van meerdere bronnen, zijn de antwoorden op de centrale vraag en de deelvragen compleet geworden. Als er beweringen zijn gedaan dan is geprobeerd om deze met meerdere bronnen te ondersteunen. De inhoud van de literatuur is getoetst op betrouwbaarheid, waarbij is gekozen voor literatuur geschreven door verschillende auteurs. Alle geraadpleegde bronnen zijn als voetnoot vermeld in de betreffende hoofdstukken en zijn ook opgenomen in de literatuurlijst.

De indieners van het initiatiefvoorstel zijn als respondenten genomen omdat zij zich verdiept hebben in het onderwerp. Aangezien alleen de heer Recourt nog lid is van de Tweede Kamer, is hij als respondent geselecteerd. Met de heer Recourt is een telefonisch interview gehouden met open vragen. Dit heeft gezorgd voor meer verdieping in het onderzoek. Naast de indiener van het initiatiefvoorstel zijn ook mensen uit het werkveld geïnterviewd. Echtscheidingsadvocaten hebben vaak te maken met verzoeken voor partneralimentatie. Op deze manier is een compleet beeld gegeven van wat de werking van de toekomstige wetgeving zal zijn en wat de visies van de verschillende partijen zijn. Er is voor gekozen om alle respondenten een paar open vragen te stellen. Gezien de beperkte onderzoeksperiode en omdat een interview afhankelijk is van de tijd die de respondenten hebben, zijn vier respondenten ondervraagd.

1.8 Leeswijzer

De scriptie is opgebouwd uit verschillende hoofdstukken. Elke deelvraag is in een apart hoofdstuk uitgewerkt en behandeld. De opbouw van deze scriptie is als volgt.

In het tweede hoofdstuk wordt het juridisch kader besproken. De huidige stand van zaken dient namelijk eerst uiteengezet te worden, om uiteindelijk het wetsvoorstel te kunnen beoordelen. Ook zal er ingegaan worden op de algemene regels rondom alimentatie.

In hoofdstuk 3 wordt toegelicht welke veranderingen er beoogd worden met het wetsvoorstel. Ter introductie op het wetsvoorstel en de context ervan, wordt in dit hoofdstuk tevens aandacht besteed aan het afgewezen voorstel van Kamerlid Bontes.

In hoofdstuk 4 is onderzocht wat de ontwikkelingen in de rechtspraak zijn over partneralimentatie, in hoeverre er gevraagd wordt om limitering van partneralimentatie, of de rechter een verzoek tot een verkorte alimentatieduur honoreert en op welke gronden. In hoofdstuk 5 zal blijken wat de visie van de initiatiefnemers, professoren en echtscheidingsspecialisten over het voorstel uit de nota zijn.

In hoofdstuk 6 zijn de resultaten van de voorgaande deelvragen met elkaar vergeleken om inzichtelijk te krijgen wat de verschillen zijn tussen het huidige en het toekomstige systeem.

Aan het einde van dit onderzoeksrapport worden in hoofdstuk 7 de conclusies getrokken en aanbevelingen geformuleerd.

Hoofdstuk 2 Het juridisch kader

In dit hoofdstuk wordt de totstandkoming van de huidige wet- en regelgeving besproken. De rechtsgeschiedenis zal hierbij aan bod komen. Hierbij wordt ingegaan op de grondslag, de duur en de hoogte van de partneralimentatie. Zodoende wordt in dit hoofdstuk tevens antwoord gegeven op de eerste deelvraag: *Wat houdt het huidige systeem van partneralimentatie in?* Dit hoofdstuk wordt afgesloten met een deelconclusie.

2.1 Rechtsgeschiedenis

In deze paragraaf wordt de rechtsgeschiedenis beschreven en de belangrijkste wijzigingen die daarin in de loop der tijd hebben plaatsgevonden.

1838-1971

Scheiden is iets dat van alle tijden is. De wetgeving rond partneralimentatie is ontstaan in 1838. In die tijd werd de man gezien als het hoofd van de huishouding. De vrouwen waren na een huwelijk handelingsonbekwaam. Ook werden de vrouwen niet geacht te kunnen werken. Het Burgerlijk Wetboek van 1838 was grotendeels gebaseerd op de Franse Code Civil. In de wet was het deel over het familierecht gebaseerd op de conservatieve religieuze familie-ideologie die toen in Nederland heerste. Vanaf 1838 tot 1971 waren de gronden waarop een echtscheiding kon worden uitgesproken volgens het oud Burgerlijke Wetboek:

- overspel.
- verkwisting.
- veroordeling wegens een misdrijf of lange gevangenisstraf.
- zware mishandeling of verwondingen van de echtgenoot.⁸

Zonder een van deze redenen kon er niet gescheiden worden. De partner die 'onschuldig' was kon vragen om een echtscheiding. Indien de schuld van de scheiding niet bij de alimentatiegerechtigde lag, dan kon men rekenen op een levenslange onderhoudsplicht. Degene die schuld had aan de scheiding, kreeg de verplichting tot betaling van alimentatie.⁹ Alimentatie stamt uit het Latijn en komt van het werkwoord *alere*, dit houdt in 'zorgen voor'.¹⁰ Er ontstond een levenslange onderhoudsplicht. De alimentatieverplichting eindigde pas bij de dood van de alimentatiegerechtigde of de alimentatieplichtige. In die tijd was het niet realistisch om te denken dat de onschuldige echtgenoot, meestal de vrouw, door te werken zelf in haar eigen levensonderhoud kon voorzien. In de maatschappij werd niet geaccepteerd dat vrouwen gingen werken.¹¹

1971: invoer van het huidige systeem

De bovengenoemde voorwaarden waren ingewikkeld om aan te tonen. De partners voerden meestal overspel aan als argument om te scheiden, omdat daar geen bewijs voor nodig was. Dan moest wel een van beide partners de schuld op zich nemen. Een gevolg hiervan was dat het aantal echtscheidingen toenam. Eind jaren 60 realiseerde men zich dat de oude bepalingen van het BW niet meer pasten bij de samenleving.¹² Op 1 oktober 1971 vond de invoering van de Wet herziening echtscheidingsrecht plaats. In Nederland is pas vanaf 1971 een liberale

⁸Kamerstukken II 2014/15, 34231 nr. 3. (MvT).

⁹Kamerstukken II 2014/15, 34231 nr. 3. (MvT).

¹⁰www.isgeschiedenis.nl, (zoek op: *geschiedenis alimentatie*), geraadpleegd op 2 maart 2016.

¹¹Kamerstukken II 2014/15, 34231 nr. 3. (MvT).

¹²Kamerstukken II 2014/15, 34231 nr. 3. (MvT).

echtscheidingswet gekomen.¹³ Toen de nieuwe wet in 1971 van kracht ging, was de schuldvraag niet meer van belang. De enige grond voor echtscheiding was 'duurzame ontwrichting'. Alleen als beide partners het hier mee eens waren, kon het huwelijk worden ontbonden. De grondslag voor de alimentatieplicht was nog altijd de onderhoudsplicht tussen echtgenoten.

1994: afschaffing levenslange alimentatieverplichting

Vanaf de jaren 70 nam het aantal echtscheidingen toe. Het werd duidelijk dat een levenslange onderhoudsplicht niet meer op te brengen was als er een nieuw huwelijk zou plaatsvinden. Ook de positie van de vrouw veranderde in deze jaren. Steeds meer vrouwen gingen werken of een opleiding volgen. Ook werden gehuwde vrouwen niet meer als handelingsonbekwaam gezien. Het uitgangspunt werd dat ook van vrouwen verwacht kon worden om in het eigen levensonderhoud te kunnen voorzien. Langzaam werd door de samenleving geaccepteerd dat een alimentatieverplichting niet meer levenslang hoeft te duren.¹⁴ De levenslange duur van partneralimentatie werd in 1994 afgeschaft. De duur van alimentatie werd in 1994 beperkt tot twaalf jaar. De reden voor de termijn van twaalf jaar is dat een kind, dat geboren is uit het huwelijk, na twaalf jaar naar de middelbare school gaat. Het is dan mogelijk voor de verzorgende partner om zelf in het levensonderhoud te voorzien door deel te nemen aan het arbeidsproces.

Kortom: De huidige wetgeving geldt sinds 1971 en is sindsdien nauwelijks veranderd, met uitzondering van de wettelijke beperking van de alimentatieduur tot twaalf jaar met de invoering per 1 juli 1994 van de Wet limitering van alimentatie na scheiding.¹⁵ In de volgende paragraaf wordt meer uitgebreid ingegaan op de inhoud en strekking van het huidige wettelijke systeem.

2.2 Huidige systeem partneralimentatie

In deze paragraaf wordt het huidige systeem omtrent de grondslag, duur en berekening van de hoogte van partneralimentatie besproken, onderverdeeld in afzonderlijke subparagrafen.

2.2.1 Grondslag

Partneralimentatie is een wettelijke onderhoudsverplichting. Op partners rusten onderhoudsverplichtingen ten opzichte van elkaar. Deze verplichting vloeit voort uit een huwelijk of een geregistreerd partnerschap. Deze verplichting eindigt niet wanneer het huwelijksverband verbroken wordt. In artikel 1:157 van het BW staat deze wettelijke grondslag voor partneralimentatie vermeld. In lid 1 van dat artikel staat dat na ontbinding van het huwelijk een verplichting rust op de partners om de partner te blijven steunen die niet voldoende inkomsten voor zijn/haar levensonderhoud heeft, en deze in redelijkheid niet kan verwerven. De rechter kan bij de echtscheidingsbeschikking of bij latere uitspraak aan de partner die niet voldoende inkomsten tot zijn levensonderhoud heeft en dit niet in redelijkheid kan verwerven, een uitkering tot levensonderhoud toekennen. De gedachte achter deze bepaling is dat echtgenoten ook na het huwelijk verplicht zijn elkaar financieel te steunen.

Op grond van artikel 1:63 BW komt de echtscheiding tot stand door de inschrijving van de beschikking in de registers van de burgerlijke stand. De partners kunnen op grond van artikel 1:150 BW een verzoek doen tot echtscheiding. De echtscheiding is pas officieel zodra de uitspraak van de rechter wordt ingeschreven in het register van de Burgerlijke Stand. De partners kunnen op grond van artikel 1:157 BW middels een verzoekschrift een verzoek indienen voor alimentatie.

2.2.2 Duur

De alimentatieduur is sinds de invoering per 1 juli 1994 van de Wet limitering van alimentatie na scheiding wettelijk beperkt. Als de rechter een alimentatieverzoek toekent zonder een termijn te noemen, dan eindigt de termijn van rechtswege na twaalf jaar. Op grond van artikel 1:157 lid 3 BW duurt de alimentatieplicht maximaal twaalf jaar. Het is mogelijk dat partijen onderling een kortere of langere alimentatietermijn overeenkomen. De alimentatiegerechtigde kan op grond van artikel 1:157 lid 5 BW om verlenging vragen van de van rechtswege eindigende alimentatie. De rechter zal alleen in bijzondere omstandigheden een verlengingsverzoek toewijzen.¹⁶

¹³Mourik & Verstappen, 2014, p. 425.

¹⁴Kamerstukken II 2014/15, 34231 nr. 3 (MvT).

¹⁵Kamerstukken II 2014/15, 34231 nr. 3 (MvT).

¹⁶Heida, Kraan & Marck, 2013, p.68.

De rechter kan de alimentatietermijn verkorten oftewel limiteren. Limitering kan alleen plaatsvinden op verzoek van een van de partners. De rechter kan de duur van de termijn bij limitering zelf bepalen. De rechter dient wel rekening te houden met zowel financiële als niet-financiële omstandigheden. Deze omstandigheden zullen in de volgende paragraaf nader worden toegelicht. Ook kan limitering pas later verzocht worden. De alimentatieplichtige kan een verzoek indienen tot limitering als hij van mening is dat de duur van de alimentatie verkort moet worden.¹⁷ Indien de alimentatiegerechtigde in de eigen levensbehoeften kan voorzien, wordt limitering in beginsel redelijk geacht. Ook wordt het redelijk geacht te limiteren indien het aan de alimentatiegerechtigde zelf te wijten is dat niet in eigen levensbehoeften kan worden voorzien. Dit is het geval als de alimentatiegerechtigde bijvoorbeeld verzuimd heeft om tijdig passend werk te zoeken of een opleiding te volgen. In artikel 1:157 lid 6 BW staat de uitzondering op de alimentatietermijn van twaalf jaar. De alimentatietermijn kan korter zijn indien het huwelijk niet langer dan vijf jaar heeft geduurd en als er geen kinderen tijdens het huwelijk geboren zijn, dan is de alimentatieplicht gelijk aan de duur van het huwelijk. Als een termijn door de rechter is vastgesteld, dan mag deze termijn niet langer zijn dan de helft van de duur van het huwelijk.¹⁸

Er zijn drie wijzen waarop de alimentatie wordt beëindigd. De alimentatie kan allereerst worden beëindigd doordat de termijn van rechtswege is verlopen. De tweede mogelijkheid is dat de alimentatie beëindigd wordt wanneer de alimentatiegerechtigde hertrouwt of een geregistreerd partnerschap aangaat (op grond van artikel 1:160 BW). De laatste mogelijkheid is dat de alimentatie wordt beëindigd door het overlijden van de alimentatiegerechtigde of de alimentatieplichtige.

2.2.3 Berekening hoogte alimentatie

Alimentatie kan door de rechter bij de echtscheidingsbeschikking of een latere uitspraak vastgesteld worden. Op grond van artikel 1:157 BW heeft de rechter een discretionaire bevoegdheid ten aanzien van de toekenning van de alimentatie. Zoals eerder benoemd, kan de rechter rekening houden met zowel financiële als niet-financiële factoren. Deze factoren worden hieronder nader toegelicht. In het arrest van de Hoge Raad van 29 juni 2002 is bepaald dat de rechter voor de vaststelling van de alimentatie de beslissing goed moet motiveren.¹⁹ Een goede motivering is belangrijk, omdat er voldoende inzicht dient te worden gegeven in de aan de beslissing ten grondslag liggende gedachtegang. De beslissing dient controleerbaar te zijn.

Voor de berekening van de hoogte van alimentatie wordt gebruikgemaakt van de Alimentatienormen van de werkgroep Alimentatienormen van de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak. Dit rapport wordt regelmatig aangepast aan nieuwe ontwikkelingen in de regelgeving en jurisprudentie. Richtlijnen zijn geen wetgeving. Daarom kan door de rechter worden afgeweken van de aanbevelingen uit bovengenoemd rapport. De Alimentatienormen bieden voldoende ruimte voor verschillende interpretaties ten aanzien van bepaalde kostenposten.²⁰

2.2.3.1 Niet- financiële factoren

Er zijn verschillende niet-financiële factoren waarmee de rechter ambtshalve rekening kan houden bij de vaststelling van de hoogte van alimentatie. Een paar voorbeelden zijn:

- De leeftijd van partijen.
- De duur van het huwelijk.
- Of er kinderen zijn.
- Taakverdeling partijen.

De rechter mag deze omstandigheden naar eigen inzicht beoordelen. Bovenstaande aspecten kunnen van invloed zijn op de hoogte van de alimentatie. Als bijvoorbeeld de duur van het huwelijk kort was, de alimentatiegerechtigde een jonge leeftijd heeft, de taakverdeling eerlijk was en er geen kinderen in het spel zijn, dan vermindert dit de hoogte van de alimentatie.

¹⁷Gerritse, 2012, p. 137.

¹⁸Heida, Kraan & Marck, 2013, p.65.

¹⁹HR 29 juni 2002, NJ 2001, 495.

²⁰www.rechtspraak.nl, (zoek op: *expertgroep alimentatienormen*), geraadpleegd op 20 april 2016.

2.2.3.2 Financiële factoren: behoefte en draagkracht

Voor de omvang van de alimentatie wordt rekening gehouden met de behoefte van de alimentatiegerechtigde en de draagkracht van de alimentatieplichtige.

Behoeft

Alimentatie wordt toegekend aan de partner die niet voldoende inkomsten voor zijn levensonderhoud heeft, noch zich deze in redelijkheid kan verwerven. Van behoefte is geen sprake als de partner door eigen verdiensten in zijn levensonderhoud kan voorzien. Om de behoefte te kunnen bepalen wordt gekeken naar de duur van het huwelijk en de welstand waarin partijen toen leefden. Dit blijkt ook uit een uitspraak van het hof Amsterdam van 7 augustus 2012. Het hof oordeelde daarin dat bij het bepalen van de behoefte rekening dient te worden gehouden met alle relevante omstandigheden, waaronder de hoogte en de aard van zowel de inkomsten als de uitgaven van partijen tijdens de laatste jaren van het huwelijk.²¹

Een absoluut behoefte-begrip bestaat niet. De rechter dient per geval te kijken naar het bestaan en de omvang van de behoefte. Er is wel een vuistregel beschikbaar om de netto behoefte te bepalen. Hierbij wordt rekening gehouden met het netto te besteden gezinsinkomen van partijen voordat ze uit elkaar waren. Het eigen aandeel kosten kinderen wordt verminderd. Om het eigen aandeel kosten kinderen te beoordelen, zal de rechter vaststellen wat het eigen aandeel van de ouders is in de kosten van de kinderen. Hierbij wordt gekeken naar welk deel van het inkomen van de ouders besteed werd aan de kinderen. De rechter kan aan de hand van de tabellen van het Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting (hierna: NIBUD) het eigen aandeel in de kosten van de kinderen bepalen.²² Deze tabellen zijn te vinden in bijlage A. Wat er dan nog overblijft, wordt geacht beschikbaar te zijn geweest voor het levensonderhoud van beide partijen. Een alleenstaande komt duurder uit dan iemand die samenwoont, daarom wordt de helft van het te verdelen inkomen met 20% verhoogd. De behoefte kan gelijkgesteld worden aan 60% van het netto gezinsinkomen.²³

Indien de alimentatiegerechtigde eigen inkomsten heeft, ook die uit vermogen, dan vermindert de behoefte aan een bijdrage. Hierbij wordt gekeken naar zowel de daadwerkelijke inkomsten als de in redelijkheid te verwerven inkomsten. Als de onderhoudsgerechtigde geen inkomsten heeft dan dient rekening te worden gehouden met de verdien capaciteit. Dit houdt in dat onderzocht dient te worden wat het vermogen van de alimentatiegerechtigde is om inkomsten te verwerven.²⁴ Indien de behoefte hoger is dan de verdien capaciteit, dan wordt het verschil tussen de behoefte en de verdien capaciteit opgevoerd als benodigd alimentatiebedrag.

Draagkracht

De draagkracht van de alimentatieplichtige moet berekend worden om te kunnen beoordelen of de alimentatieplichtige de vastgestelde behoefte kan betalen. Om de draagkracht te kunnen bepalen, dient de rechter niet alleen rekening te houden met de inkomsten die de onderhoudsplichtige in feite geniet, maar ook met die welke hij geacht kan worden in staat te zijn te verwerven. Ook houdt de rechter rekening met de nieuwe gezinssituatie en met eventuele schulden van de alimentatieplichtige. Indien de draagkracht van de alimentatieplichtige niet voldoende is om in de minimale behoefte van de alimentatiegerechtigde te voorzien dan zal ter aanvulling een beroep kunnen worden gedaan op de bijstand. Indien de draagkracht van de alimentatieplichtige groot is, dan zal de werkelijke behoefte van de alimentatiegerechtigde het uitgangspunt zijn. Het welvaartsniveau dat de alimentatiegerechtigde gewend was gedurende het huwelijk en het inkomsten- en uitgavenpatroon tijdens de laatste jaren van het huwelijk, kunnen een rol spelen bij de vaststelling van de alimentatie.

De werkgroep Alimentatienormen heeft twee rekenmodellen ontwikkeld om de draagkracht te berekenen: de nettomethode en de brutomethode. De rekenmodellen zijn te vinden in bijlagen B en C. De kern van de draagkrachtberekening wordt hieronder weergegeven. De begrippen uit het

²¹ Hof Amsterdam 7 augustus 2012, L/JN BZ0621.

²² www.judex.nl, (zoek op: *eigen aandeel kosten kinderen*), geraadpleegd op 20 april 2016.

²³ Werkgroep Alimentatienormen, Rapport Alimentatienormen 2016, versie 2016, p.9.

²⁴ Werkgroep Alimentatienormen, Rapport Alimentatienormen 2016, versie 2016, p.9.

schema zullen hieronder afzonderlijk worden toegelicht.²⁵

Schema draagkrachtberekening²⁶

inkomsten

netto besteedbaar inkomen volgens netto- of brutomethode €...

af: lasten

bijstandsnorm € ...

andere relevante lasten €...

draagkrachtloos inkomen €...

draagkrachtruimte €...

draagkracht = bepaald percentage

(draagkrachtpercentage) van de draagkrachtruimte.

Netto besteedbaar inkomen volgens de netto- of brutomethode

Het netto besteedbaar inkomen volgens de netto- of brutomethode bestaat uit het bruto inkomen verminderd met de daarover verschuldigde of ingehouden premies. De onderhoudsplichtige kan van zijn inkomen een loonspecificatie overleggen. Als dan blijkt dat het inkomen lager is dan € 1.400 bruto per maand wordt de nettomethode gebruikt. De nettomethode is bedoeld voor alimentatieplichtigen met een inkomen van maximaal € 1.400 bruto per maand. Fiscale voordelen spelen hierbij geen rol. De berekening wordt dan uitgevoerd met netto bedragen op maandbasis. De brutomethode is bedoeld om de draagkracht te berekenen van de alimentatieplichtige met een hoger inkomen dan € 1.400 of met fiscale aftrekposten. Het grootste verschil tussen de twee rekenmodellen is dat bij de nettomethode geen rekening wordt gehouden met het belastingvoordeel dat een partner heeft door het betalen van alimentatie. Bij de brutomethode komt het belastingvoordeel aan de onderhoudsgerechtigde.²⁷

Bijstandsnorm

Het bestaansminimum wordt bepaald aan de hand van de bijstandsnorm. Indien de onderhoudsplichtige geen eigen middelen van bestaan zou hebben dan is dit het bedrag dat de onderhoudsplichtige als bijstandsuitkering zou ontvangen. Hoeveel dit bedrag is, hangt af van zijn (nieuwe) gezinssituatie. De Wet werk en bijstand onderscheidt drie categorieën die voor de draagkrachtberekening van belang zijn: alleenstaanden, alleenstaanden met kinderen en gehuwden.²⁸

Andere relevante lasten

Hieronder vallen bijvoorbeeld de aflossing op schulden, de premie Zorgverzekeringswet en de herinrichtingskosten door de scheiding.²⁹

Draagkrachtloos inkomen

Dit deel van het inkomen levert geen draagkracht op. Het draagkrachtloos inkomen is gebaseerd op de bijstandsnorm en de andere relevante lasten tezamen.³⁰

Draagkrachtruimte

Als het inkomen uitgaat boven het draagkrachtloze deel dan is er sprake van ruimte voor alimentatievaststelling. Draagkrachtruimte wordt gezien als het verschil tussen inkomen en het draagkrachtloos inkomen. Als de alimentatiegerechtigde draagkrachtruimte heeft dan wordt de alimentatiegerechtigde in staat geacht alimentatie te betalen.³¹

²⁵Werkgroep Alimentatienormen, Rapport Alimentatienormen 2016, versie 2016, p.11.

²⁶Werkgroep Alimentatienormen, Rapport Alimentatienormen 2016, versie 2016, p.11.

²⁷Heida, Kraan & Marck, 2013, p. 69.

²⁸Werkgroep Alimentatienormen, Rapport Alimentatienormen 2016, versie 2016, p.11.

²⁹Werkgroep Alimentatienormen, Rapport Alimentatienormen 2016, versie 2016, p.12.

³⁰Werkgroep Alimentatienormen, Rapport Alimentatienormen 2016, versie 2016, p.12.

³¹Werkgroep Alimentatienormen, Rapport Alimentatienormen 2016, versie 2016, p.12.

Draagkrachtpercentage

Van de gevonden draagkrachtruimte wordt het draagkrachtpercentage bestempeld als draagkracht. Voor alleenstaanden en voor hen met een gezin zijn er verschillende draagkrachtpercentages. Wanneer de alimentatieplichtige een gezin onderhoudt dan wordt van de gevonden draagkrachtruimte 45% beschikbaar geacht voor partneralimentatie en voor een alleenstaande alimentatieplichtige geldt 60%.³²

2.3 Deelconclusie

Het huidige wettelijke systeem is sinds de invoering daarvan in 1971 vrijwel ongewijzigd gebleven, met uitzondering van de beperking van de alimentatieduur tot twaalf jaar. De grondslag van de alimentatieplicht is de onderhoudsplicht die, ook na echtscheiding, op de partners ligt om de partner die niet voldoende inkomsten voor zijn of haar levensonderhoud heeft en deze in redelijkheid niet kan verwerven (art. 1:157 lid 1 BW), te blijven ondersteunen. De alimentatieplicht duurt in beginsel maximaal twaalf jaar (artikel 1:157 lid 3 BW), maar partijen kunnen onderling een kortere of langere alimentatietermijn overeenkomen of de rechter tussentijds verzoeken de alimentatietermijn te verlengen of te limiteren. Bij het toekennen van de alimentatie kan de rechter rekening houden met zowel financiële (de behoefte en draagkracht) als niet-financiële factoren (bijvoorbeeld de leeftijd van partijen of de duur van het huwelijk). De rechter bepaalt de behoefte aan de hand van het netto gezinsinkomen, het eigen aandeel kosten kinderen, de 60%-regel en de eigen inkomsten van de alimentatiegerechtigde. De draagkracht wordt met de netto- of de brutomethode berekend, afhankelijk van het inkomen van de alimentatieplichtige (meer of minder dan € 1.400).

Hoofdstuk 3 Initiatiefvoorstellen partneralimentatie

In het vorige hoofdstuk is de huidige stand van zaken omtrent partneralimentatie besproken. In dit hoofdstuk staat het wetsvoorstel en de daarin vervatte wijzigingen in het wettelijke stelsel van de partneralimentatie centraal. Eerst wordt, ter introductie op de materie, het afgewezen voorstel van Kamerlid Bontes besproken. In dit hoofdstuk wordt antwoord gegeven op de tweede deelvraag: *Welke veranderingen in de wet- en regelgeving worden er beoogd in de initiatiefvoorstellen betreffende partneralimentatie?*

3.1 Initiatiefvoorstel 33 311

Op 20 juni 2012 is door Kamerlid Bontes een wetsvoorstel ingediend ter verkorting van de maximale termijn van twaalf naar vijf jaar. Volgens de heer Bontes is de verhouding binnen het huwelijk tussen de partners veranderd. Van een klassiek rollenpatroon tussen man en vrouw is vrijwel geen sprake meer. Steeds meer vrouwen begeven zich op de arbeidsmarkt. Er is volgens hem momenteel onvoldoende draagvlak voor de huidige regelgeving omtrent partneralimentatie. De heer Bontes is van mening dat in de huidige regelgeving de prikkel voor de alimentatiegerechtigde om deel te nemen aan de arbeidsmarkt ontbreekt. Het is belangrijk om de alimentatiegerechtigde te stimuleren om weer deel te nemen aan de arbeidsmarkt. Ook is het ontbreken van inzicht in de wijze waarop de hoogte van de partneralimentatie wordt bepaald een punt van kritiek. Ten slotte kent het voorstel een overgangsregeling. De regeling houdt in dat oude alimentatieregelingen vijf jaar na inwerkingtreding van de wet van rechtswege aflopen.³³

3.1.1 Duur

Het wetsvoorstel beoogde de duur van de maximumtermijn voor partneralimentatie te verkorten van twaalf naar vijf jaar. De heer Bontes wil dat de alimentatietermijn aansluit op de moderne tijd. Door een termijn van vijf jaar te stellen, zou voldoende gelegenheid worden geboden aan de alimentatiegerechtigde om een opleiding te volgen zodat er in eigen levensonderhoud kan worden voorzien. Volgens de heer Bontes is een periode van vijf jaar voldoende om ervoor te zorgen dat de onderhoudsgerechtigde weer in eigen levensonderhoud kan voorzien.

³²Werkgroep Alimentatienormen, Rapport Alimentatienormen 2016, versie 2016, p.26.

³³Kamerstukken II 2011/12,33311 nr. 3 (MvT)

3.1.2 Berekening

De heer Bontes vindt dat er geen inzicht is in de wijze waarop de hoogte van de alimentatie wordt bepaald. Op grond van art. 1:397 BW is bepaald dat bij het bepalen van de alimentatie rekening wordt gehouden met de behoefte en draagkracht van partijen. De wetgever heeft hierbij gekozen voor een open norm en de Werkgroep alimentatienormen van de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak heeft deze open norm nadere invulling gegeven. Deze richtlijnen zijn te vinden in de Tremarapporten. De rechter bepaalt de hoogte van de alimentatie aan de hand van de Tremanormen en hoeft niet te motiveren waarom hij hiervan afwijkt. Ook hoeft de rechter de draagkrachten en behoefteberekeningen niet in zijn beschikking op te nemen. De heer Bontes is van mening dat dit tot rechtsonzekerheid kan leiden. Volgens de indiener dient een rechterlijke beslissing voor derden controleerbaar en aanvaardbaar te zijn. De heer Bontes wil dat de berekeningen op verzoek van de partijen worden verstrekt bij de beschikking.³⁴

3.1.3 De overgangsregeling

De nieuwe regeling van vijf jaar zou in het wetsvoorstel ook worden toegepast op de al lopende alimentatieverplichtingen, tenzij de door de rechter vastgestelde of door partijen onderling overeengekomen termijn eerder eindigt. Indien het oude alimentatierecht van toepassing zou blijven op bestaande alimentatieregelingen, dan zou dit verschillende nadelen hebben. Zo zouden er alimentatieregelingen zijn, die op een onjuist wettelijk stelsel gebaseerd zijn. Ook wil de heer Bontes niet dat er twee verschillende alimentatiestelsels naast elkaar bestaan. Voor de bestaande gevallen eindigt na inwerkingtreding van de nieuwe wet de alimentatieverplichting van rechtswege na vijf jaar.³⁵ Indien het de alimentatiegerechtigde niet lukt om binnen deze termijn in eigen levensonderhoud te voorzien dan kan een verzoek aan de rechter worden ingediend om deze termijn te verlengen.

3.1.4 Advies Raad van State

De RvS heeft schriftelijk advies gegeven over het wetsvoorstel van de heer Bontes. De RvS is van oordeel dat niet daadkrachtig gemotiveerd is waarom een termijn van vijf jaar wordt voorgesteld. Ook geeft de Raad aan dat mannen hun arbeidspatroon vanwege de geboorte van kinderen zelden aanpassen, terwijl de arbeidsduur van vrouwen vaak afneemt doordat zij voor de kinderen gaan zorgen. De vrouwen krijgen door de zorg voor de kinderen en door minder te gaan werken een achterstand op de arbeidsmarkt. De RvS is van mening dat de verkorting van de alimentatieduur niet uitgesloten hoeft te worden, maar adviseert de vergaande verkorting van de alimentatieduur te heroverwegen.³⁶ Over de overgangsregeling geeft de RvS aan dat er zwaarwegende redenen moeten zijn om inbreuk te maken op bestaande rechten. De RvS is van mening dat er onvoldoende argumenten in de MvT van het wetsvoorstel zijn die op zwaarwegende redenen kunnen duiden.³⁷ Ten slotte wordt in het advies opgemerkt dat het bijvoegen van een draagkracht- of behoefteberekening in procesrechtelijke zin niets bijdraagt. Over de berekening kan in hoger beroep of cassatie niet worden geklaagd, omdat de berekening geen deel uitmaakt van de rechterlijke beslissing. Ook kan de rechter afwijken van de draagkrachtberekening. Door het verstrekken van de berekening kan er verwarring ontstaan.³⁸

Uiteindelijk is het voorstel, mede naar aanleiding van het negatieve advies van de RvS, op 22 april 2014 verworpen door de Tweede Kamer. De Tweede Kamer is het eens met de visie dat de alimentatieduur moet worden verkort, maar is het niet eens met de uitwerking ervan. Het wetsvoorstel heeft te weinig oog voor de bijzondere gevallen. Hierbij kan gedacht worden aan een niet werkende, oudere partner. De kans is klein dat zij binnen vijf jaar in hun eigen levensonderhoud kunnen voorzien. Tijdens een lang huwelijk wordt door deze niet werkende, oudere partner niet geparticipeerd in het arbeidsproces en daarom zijn ze voor werkgevers

³⁴Kamerstukken II 2011/12, 33311 nr. 3 (MvT)

³⁵Kamerstukken II 2011/12, 33311, nr. 3 (MvT).

³⁶Kamerstukken II 2012/13, 33311, nr. 4, p. 2.

³⁷Kamerstukken II 2012/13, 33311, nr. 4, p. 5.

³⁸Kamerstukken II 2012/13, 33311, nr. 4, p. 8.

onaantrekkelijk (ook in verband met hun hoge leeftijd).³⁹

3.2 Initiatiefvoorstel 34231

De ex-Tweede Kamerleden Van der Steur, Berndsen en Tweede Kamerlid Recourt hebben op 21 juni 2012 een initiatiefnota ingediend betreffende partneralimentatie en op 19 juni 2015 is het initiatiefvoorstel Wet herziening partneralimentatie ingediend bij de Tweede Kamer. Volgens de heer Recourt is er geen samenhang tussen het initiatiefvoorstel en het voorstel van de heer Bontes. Het wetsvoorstel van de heer Bontes was minder goed doordacht. Hij wilde alleen de duur van de alimentatie beperken. Van der Steur, Berndsen en Recourt willen met het wetsvoorstel bereiken dat partneralimentatie eerlijker, simpeler en korter wordt. De indieners willen de grondslag, de berekeningsmethode en de duur veranderen. De indieners vinden dat de onderhoudsverplichting niet meer past binnen de huidige verhoudingen in de samenleving. Het wetsvoorstel beoogt een prikkel te geven om na echtscheiding op eigen benen te staan. De indieners zijn van mening dat een partneralimentatie van twaalf jaar niet leidt tot die zelfstandigheid. De wettelijke termijn voor de onderhoudsverplichting dient volgens indieners op een meer rechtvaardige wijze vorm te worden gegeven, die past binnen de moderne tijd. De indieners zijn van mening dat contractsvrijheid het uitgangspunt moet zijn. Partijen kunnen in huwelijksvoorwaarden of in een geregistreerd partnerschapsovereenkomst afspraken maken die afwijken van de wettelijke minimumregeling.⁴⁰ Aangezien er momenteel reeds een wetsvoorstel ligt⁴¹, waarmee gerealiseerd wordt dat de gemeenschap van goederen niet langer automatisch geldt voor die gevallen waarin partijen hieromtrent niets geregeld hebben, verwachten de indieners dat partijen hierover vaker afspraken zullen maken. Dit is volgens de indieners ook passend, gelet op de mogelijkheden die het huidige systeem thans reeds biedt om zowel voor als tijdens het huwelijk afspraken te maken, zoals een finaal verrekenbeding onder de opschortende voorwaarde van echtscheiding of het uitsluiten van de (werking van de) wet verevening pensioenrechten. In het vervolg van deze paragraaf worden de belangrijkste wijzigingen besproken, te weten die in de grondslag, duur en berekening van de partneralimentatie (paragraaf 3.2.1 – 3.2.3). Vervolgens worden in paragraaf 3.2.4 de overige wijzigingen besproken. Deze paragraaf wordt afgesloten met een bespreking van het advies van de NVvR (paragraaf 3.3).

3.2.1 Grondslag

De huidige grondslag voor de betaling van partneralimentatie is de onderhoudsplicht tussen partners, die wettelijk is vastgelegd in art. 1:81 BW en op grond van art. 1:157 BW door de rechter kan worden omgezet in een alimentatieplicht (zie paragraaf 2.2.1). De indieners zijn van mening dat de verhoudingen binnen het huwelijk sinds 1994 sterk gewijzigd zijn. Steeds meer vrouwen kunnen in hun eigen levensbehoeften voorzien. Ook vinden de indieners dat het huidige systeem de alimentatiegerechtigde niet stimuleert om deel te nemen aan de arbeidsmarkt. De indieners van het initiatiefvoorstel willen dat de partneralimentatie eerlijker, korter en eenvoudiger wordt.

De nieuwe grondslag voor betaling van partneralimentatie zal wettelijk worden vastgelegd. De nieuwe grondslag voor partneralimentatie wordt in het wetsvoorstel met name gebaseerd op de achterstand op de arbeidsmarkt die is opgelopen als gevolg van tijdens het huwelijk gemaakte keuzes. De indieners willen met de beoogde grondslag de alimentatie eerlijker maken. Volgens de huidige grondslag wordt de verplichting om voor levensonderhoud te zorgen, niet beëindigd wanneer het huwelijksverband verbroken wordt. De indieners wijken af van deze gedachte. Alimentatie wordt gezien als compensatie voor een tijdens het huwelijk opgelopen verlies aan verdien capaciteit. De indieners vinden emancipatie belangrijk en zijn van mening dat de positie van de vrouw na de scheiding niet betekent dat zij in een afhankelijke positie moet blijven. Verlies van welstand als gevolg van het feit dat na afloop van het huwelijk wordt aangesloten bij de werkelijk voor het huwelijk bestaande verschillen tussen de partners (in verdien capaciteit), achten de indieners redelijk en acceptabel. Zij menen dat het huwelijk op zich niet een inkomensoverdracht na het huwelijk rechtvaardigt, maar slechts wanneer er sprake is van verlies van verdien capaciteit bij een van de partners omdat er een achterstand is ontstaan op de arbeidsmarkt als gevolg van keuzes die partijen tijdens het huwelijk gemaakt hebben. De terugkeer

³⁹ www.laus.nl, (zoek op: *wetsvoorstel Bontes*), geraadpleegd op 15 mei 2016.

⁴⁰ *Kamerstukken II 2014/15, 34231, nr. 3 (MvT)*.

⁴¹ *Kamerstukken II 2014/15, 33987, nr. 4*.

naar de arbeidsmarkt is derhalve het uitgangspunt. Wanneer er echter zorg is voor een kind jonger dan twaalf jaar, kiezen de initiatiefnemers ervoor de mogelijkheid voor partneralimentatie te realiseren. De wettelijke regeling is alleen van toepassing op gehuwden en geregistreerde partners. Indien er alleen sprake is van samenwonen, dan ontstaat er geen recht op partneralimentatie.⁴²

3.2.2 Duur

Zoals eerder vermeld, is de maximale duur van partneralimentatie op 1 juli 1994 beperkt tot twaalf jaar. De indieners willen de duur van de partneralimentatie verkorten naar een duur van maximaal vijf jaar. De wijzigingen van de duur van partneralimentatie zullen wettelijk vastgesteld worden. Uitgangspunt is een alimentatieduur van vijf jaar, behoudens gevallen waarbij sprake is van de zorg voor kinderen jonger dan twaalf jaar of een langdurige huwelijk dat langer dan vijftien jaar heeft geduurd en waarbij een van de partners op latere leeftijd niet meer werkt (de indieners hebben hier traditionele huwelijken op het oog, waarbij een van de partners vrijwel volledig aan het arbeidsproces is onttrokken).

De alimentatieduur is afhankelijk van drie categorieën huwelijk: huwelijken zonder kinderen, huwelijken met kinderen en huwelijken die langer dan vijftien jaar hebben geduurd. Er is geen verplichting tot partneralimentatie als huwelijken minder dan drie jaar hebben geduurd. Als een huwelijk langer dan drie jaar heeft geduurd, kan partneralimentatie verschuldigd zijn voor de duur van de helft van de duur van het huwelijk met een maximum van vijf jaar. Als partneralimentatie wordt verkort naar maximaal vijf jaar, dan zal volgens de indieners van het initiatiefvoorstel een prikkel ontstaan voor de alimentatiegerechtigde om sneller in eigen levensonderhoud te voorzien. Ook zijn de indieners van mening dat binnen die vijf jaar de alimentatiegerechtigde maatregelen moet treffen, zoals het volgen van een opleiding of in deeltijd gaan werken, omdat na het verstrijken van vijf jaar de alimentatiegerechtigde in staat dient te zijn om in eigen levensbehoeften te voorzien. Indien sprake is van een huwelijk met kinderen en als een van de partners beperkt kan deelnemen aan het arbeidsproces, omdat er gezorgd moet worden voor het kind of de kinderen, dan wordt de partneralimentatie verlengd. Deze verlenging verloopt als het jongste kind twaalf jaar is geworden. In de nieuwe regeling zal er sprake zijn van een afbouw van de hoogte van de partneralimentatie. Er wordt namelijk vanuit gegaan dat, als de kinderen ouder worden, de zorgtaak afneemt. Voor de maximumduur van partneralimentatie is een uitzondering opgenomen. Dit is het geval als het huwelijk langer dan vijftien jaar heeft geduurd en als een van de partners gedurende het huwelijk de verzorgingstaak op zich heeft genomen en hierdoor niet heeft kunnen werken. De duur van de alimentatie is dan de helft van de duur van het huwelijk, met een maximum van tien jaar. Het idee hierachter is dat de kans op een terugkeer op de arbeidsmarkt binnen vijf jaar niet groot is. Na een langdurig huwelijk speelt de leeftijd ook een rol, want de kansen van de alimentatiegerechtigde naar de arbeidsmarkt zullen minder worden. Een termijn van vijf jaar zou dan onredelijk zijn.

Tot slot speelt de leeftijd van de alimentatiegerechtigde een rol bij de berekeningen, aangezien de alimentatieplicht eindigt wanneer de alimentatieplichtige de pensioengerechtigde leeftijd bereikt. Al met al ziet de nieuwe regeling met betrekking tot de duur er in schema als volgt uit:

Geen kinderen jonger dan 12 jaar:

0–3 jaar: geen recht op partneralimentatie.

3-verder: de helft van het huwelijk met een maximum van 5 jaar.

Wel kinderen jonger dan 12 jaar:

Partneralimentatie voor de helft van het huwelijk met een maximum van 5 jaar, maar in ieder geval totdat het jongste kind 12 jaar is.

Huwelijken langer dan 15 jaar en alimentatiegerechtigde ten hoogste 10 jaar jonger dan AOW-leeftijd:

5 jaar, maar in ieder geval minimaal tot de alimentatiegerechtigde de AOW-gerechtigde leeftijd bereikt.

Alimentatieplichtige bereikt AOW gerechtigde leeftijd: In alle gevallen eindigt de alimentatieplicht

⁴²Kamerstukken II 2014/15, 34231 nr. 3 (MvT).

indien de alimentatieplichtige de AOW gerechtigde leeftijd bereikt.⁴³

In het voorstel is ook een verandering opgenomen over de beëindiging van de partneralimentatie. In de huidige wet- en regelgeving geldt dat de partneralimentatie beëindigd wordt, als de alimentatiegerechtigde opnieuw gaat trouwen of gaat samenwonen met iemand anders. In het wetsvoorstel heeft bovengenoemd feit geen invloed op de partneralimentatie. De nieuwe grondslag ziet namelijk toe op het verlies van verdien capaciteit tijdens het huwelijk.⁴⁴

3.2.3 Berekening

De indieners zijn van mening dat de berekening van partneralimentatie onoverzichtelijk is. In veel gevallen komt de rechter eraan te pas, omdat de berekeningsmethodiek niet eenvoudig is. Het is volgens de huidige regelgeving niet mogelijk dat partners zelf berekenen wat zij aan partneralimentatie moeten betalen. De indieners willen de berekeningsmethode eenvoudiger maken. De indieners willen dat de partners via een internettool de partneralimentatie zelf eenvoudig kunnen berekenen. Bij deze tool zal gebruik worden gemaakt van forfaitaire schalen die voor iedereen vrij beschikbaar zijn. Zo is voor partijen snel duidelijk hoeveel de partneralimentatie bedraagt. Wanneer de echtgenoten er samen niet uitkomen, dan krijgt het Landelijk Bureau Inning Onderhoudsbijdragen een adviserende rol. Ook kunnen de echtgenoten naar de rechter als ze het niet eens worden over de berekening. Indien er sprake is van wijzigingen in de hoogte van de alimentatie, dan kunnen de partners dit via de internettool zelf vaststellen.⁴⁵

3.2.4 Overige veranderingen

Naast de bovengenoemde wijzigingen, wordt in het initiatiefvoorstel nog een aantal andere wijzigingen genoemd. De overige wijzigingen worden hieronder beschreven.

Afbouw en indexatie

In de wettelijke regeling zal een afbouw van de hoogte van de partneralimentatie worden opgenomen. Deze regeling houdt in dat de hoogte van de alimentatie in de loop der jaren wordt afgebouwd. De lonen wijzigen jaarlijks en daarom worden ook de bedragen voor alimentatie aangepast. Dit is uitgewerkt in art. 1:402a BW. De minister van Veiligheid en Justitie stelt jaarlijks een percentage vast, waarmee de alimentatiebedragen op 1 januari van het nieuwe jaar aangepast worden. Dit percentage verandert en daarom kunnen er nieuwe situaties ontstaan tegen het einde van de onderhoudsverplichting. Door de afbouw van de hoogte van de partneralimentatie proberen de indieners dit te voorkomen. De indieners willen de indexatie afschaffen. Dit kan namelijk een prikkel opleveren voor de alimentatiegerechtigde om deel te nemen aan het arbeidsproces. Volgens de indieners leidt dit niet tot problemen omdat de zorg afneemt, naarmate de kinderen ouder worden.⁴⁶

Hardheidsclausule

Een wettelijke regeling kan niet in alle uitzonderingen een oplossing bieden. De indieners willen een wettelijke hardheidsclausule invoeren. De rechter, of andere deskundigen, kunnen deze clausule toepassen om onredelijke situaties te repareren. Hierdoor wordt het mogelijk om van de regels af te wijken.⁴⁷ De indieners hebben hierbij met name ondernemers en ZZP-ers op het oog. Vanwege de brede mogelijkheden voor ondernemers en ZZP-ers om hun werkzaamheden en bijbehorende bezoldiging in te richten, menen de indieners dat het niet realistisch is dat het door hun voorgestelde systeem met alle mogelijke situaties rekening houdt.

Afkoop van de partneralimentatie

De indieners willen dat afkoop wettelijk mogelijk wordt gemaakt. Afkoop houdt in dat de alimentatieplichtige de alimentatie in één keer betaalt aan de alimentatiegerechtigde. Een verzoek

⁴³Kamerstukken II 2014/15, 34231 nr. 3 (MvT), p. 14.

⁴⁴Kamerstukken II 2014/15, 34231 nr. 3 (MvT).

⁴⁵Kamerstukken II 2014/15, 34231 nr. 3 (MvT).

⁴⁶Kamerstukken II 2014/15, 34231 nr. 3 (MvT).

⁴⁷Kamerstukken II 2014/15, 34231 nr. 3 (MvT).

om afkoop kan worden ingediend bij de rechter. Fiscaal gezien dient deze regeling gelijk te zijn aan wanneer er een maandelijks betaling zou plaatsvinden. De alimentatiegerechtigde is dan zelf verantwoordelijk voor het beheer van de afkoopsom en kan daar naar eigen inzicht mee omgaan.⁴⁸

Afschaffing artikel 1:160 BW

De indieners willen de invloed van nieuwe partners weghalen door deze uit de wet te schrappen. De indieners willen daartoe artikel 1:160 BW afschaffen. Partneralimentatie ziet namelijk toe op compensatie voor verlies van verdien capaciteit, ontstaan door keuzes tijdens het huwelijk. De komst van een nieuwe partner is hierbij niet van belang. De achterstand op de arbeidsmarkt is er immers nog steeds. De indieners zijn van mening dat door afschaffing van bovengenoemd artikel misbruik en fraude worden voorkomen.⁴⁹

Overgangsregeling

In het wetsvoorstel is tevens voorzien in een overgangsregeling. Het ontbreken van een adequate overgangsregeling was juist een van de belangrijkste kritiekpunten op het afgewezen voorstel van Kamerlid Bontes (zie paragraaf 3.1). De overgangsregeling komt in essentie neer op het conform het oude recht afwikkelen van verzoeken tot echtscheiding die voor inwerkingtreding van de nieuwe wet in behandeling zijn. In paragraaf 6.3 wordt hier verder op ingegaan.

3.3 Advies van de NVvR op het wetsvoorstel

De heer Recourt heeft op 19 juni 2015 aan de NVvR advies gevraagd over het initiatiefvoorstel. De NVvR is de vakvereniging van officieren van justitie en rechters. Het advies is voorbereid door leden van de vereniging en vastgesteld door de Wetenschappelijke Commissie van de NVvR. Het advies ziet vooral toe op de nieuwe grondslag, de hardheidsclausule en de alimentatieberekening.

De nieuwe grondslag

De nieuwe grondslag van partneralimentatie is de compensatie voor gedurende het huwelijk, als gevolg van de tijdens het huwelijk gemaakte keuzes, ontstaan verlies van verdien capaciteit. De NVvR is van mening dat met deze gedachtegang miskend wordt dat een echtscheiding ook kan optreden na een huwelijk van tientallen jaren, waarbij de situatie van de partners voor het huwelijk mogelijk niet meer aansluit bij de huidige maatschappij en waarbij de rolverdeling tussen man en vrouw anders was. De NVvR geeft aan dat het nu wellicht minder aan de orde is om als vrouw thuis te blijven om voor de kinderen te zorgen, maar in het verleden gebeurde dit met regelmaat. Het uitgangspunt dat beide partners als zelfstandig economische mensen tijdens het huwelijk moeten blijven opereren, is daarom niet realistisch voor de gesloten huwelijken van vroeger. Ook kan volgens de NVvR niet van alle echtgenoten na een echtscheiding worden verwacht dat zij in eigen inkomsten kunnen voorzien. Als voorbeeld geeft de NVvR een persoon die dertig jaar niet gewerkt heeft; hoe realistisch is de kans dan om een plek te vinden op de arbeidsmarkt? De NVvR geeft aan dat met deze maatschappelijke aspecten rekening moet worden gehouden.⁵⁰

Hardheidsclausule

De NVvR geeft aan dat het initiatiefvoorstel, mede gelet op wat hiervoor is overwogen, zal zorgen voor onredelijke situaties na een echtscheiding. De indieners van het wetsvoorstel hebben hiervoor de hardheidsclausule opgesteld. Indien de hardheidsclausule in veel gevallen een uitkomst moet bieden, dringt de vraag zich op of het systeem tot rechtsonzekerheid zal leiden, in plaats van een vereenvoudiging van het systeem.⁵¹

De nieuwe alimentatieberekening

De NVvR is van mening dat het doel om de alimentatieberekening eenvoudiger en eerlijker te maken, niet wordt gehaald. De NVvR is van mening dat de voorgestelde berekeningsmethodiek niet bepaald eenvoudiger lijkt dan de huidige alimentatie-berekening. In de gevallen dat van een van de partners niet kan worden verwacht dat zij in eigen inkomsten kunnen voorzien, kan de nieuwe berekeningsmethode voor onredelijke situaties zorgen. Er zal dan regelmatig een beroep

⁴⁸Kamerstukken II 2014/15, 34231 nr. 3 (MvT).

⁴⁹Kamerstukken II 2014/15, 34231 nr. 3 (MvT).

⁵⁰NVvR 2015, p.2.

⁵¹NVvR 2015, p.2.

worden gedaan op de hardheidsclausule. Daarom adviseert de NVvR de initiatiefnemers om de berekeningsmethodiek, na verloop van een vastgestelde periode te evalueren. Er kan dan onderzocht worden of de gewenste verbetering van het stelsel is bereikt.⁵²

3.4 Deelconclusie

Het in dit hoofdstuk besproken wetsvoorstel brengt aanzienlijke wijzigingen met zich ten opzichte van de huidige systematiek. Zo wijzigt de grondslag van een vanzelfsprekende onderhoudsplicht die niet eindigt met het huwelijk naar de achterstand op de arbeidsmarkt als gevolg van tijdens het huwelijk of partnerschap gemaakte keuzes in termen van verlies aan verdien capaciteit. Daarnaast wordt de alimentatieduur verkort van twaalf tot vijf jaar, behoudens gevallen waarbij sprake is van een kind jonger dan twaalf jaar of een huwelijk dat langer dan vijftien jaar geduurd heeft. Verder wordt de berekeningssystematiek gewijzigd van een door de rechter toegepaste methode naar een internettool op basis van forfaitaire schalen, die door de partners zelf kan worden uitgevoerd.

Tot slot voorziet het wetsvoorstel in enkele overige wijzigingen, te weten: het afschaffen van de huidige jaarlijkse indexatie, de invoer van een hardheidsclausule, de mogelijkheid tot eenmalige afkoop van de alimentatieplicht en de afschaffing van art. 1:160 BW, zodat de komst van een nieuwe partner geen invloed heeft op de alimentatieplicht.

Hoofdstuk 4 Rechtspraak

In dit hoofdstuk worden de ontwikkelingen in de jurisprudentie besproken. Daarmee wordt tevens antwoord gegeven op de derde deelvraag: *Wat zijn de ontwikkelingen met betrekking tot partneralimentatie in de rechtspraak?* Bij deze analyse wordt de nadruk gelegd op die aspecten uit de jurisprudentie, die aansluiten bij de door de indieners voorgestelde wijzigingen, zoals: de mogelijkheid tot limitering van de partneralimentatie, de mate waarin de verdien capaciteit een rol speelt bij de toekenning en bepaling van de alimentatie, de invloed die de duur van het huwelijk uitoefent op de alimentatie en, tot slot, de mate waarin de aanwezigheid van kinderen een rol speelt in dezen. Deze aspecten zijn van belang om de consequenties van de voorgestelde wijzigingen op de huidige praktijk te kunnen bepalen. Indien de rechter reeds in sterke mate gebruikmaakt van middels het wetsvoorstel aangewezen bevoegdheden, dan wel daarmee in sterke mate overeenkomende bevoegdheden, zou het wetsvoorstel overbodig kunnen zijn en in beperkte mate invloed uitoefenen op de praktijk. Dit hoofdstuk wordt afgesloten met een korte deelconclusie.

4.1 Jurisprudentieonderzoek

⁵²NVvR 2015, p.2.

In het wetsvoorstel wordt de duur van de alimentatieplicht teruggebracht tot vijf jaar, behoudens enkele uitzondering. In hoofdstuk 2 is besproken dat de rechter door een van de partijen om limitering verzocht kan worden. Indien het huwelijk langer dan vijf jaar heeft geduurd, eindigt de verplichting tot het verstrekken van levensonderhoud van rechtswege na het verstrijken van een termijn van twaalf jaar (artikel 1:157 lid 4 BW). Op grond van lid 3 van dat artikel heeft de rechter de bevoegdheid om op verzoek van een van de echtgenoten voorwaarden te verbinden aan de alimentatieverplichting en/of de duur ervan te limiteren. Dat roept de vraag op of het wetsvoorstel daarmee niet overbodig is dan wel in beperkte mate veranderingen met zich brengt voor de praktijk door te voorzien in een leemte in de huidige systematiek, die reeds door de rechter kan worden op- en aangevuld. In de jurisprudentie is bepaald dat het niet tot de mogelijkheden van de rechter behoort om *ambtshalve* een kortere termijn aan de partneralimentatie te verbinden. De rechter handelt in strijd met artikel 1:157, lid 3 BW indien de duur ambtshalve gelimiteerd wordt.⁵³

In de eerste plaats kan gesteld worden dat de rechter bij een verzoek tot limitering rekening houdt met alle omstandigheden van het geval en daarbij een zekere mate van terughoudendheid betracht. Het hof Arnhem-Leeuwarden heeft in een zaak van 12 december 2013 geoordeeld dat rekening moet worden gehouden met alle omstandigheden van het geval om te oordelen tot welk bedrag en voor hoe lang de alimentatiegerechtigde recht heeft op alimentatie. Hierbij kan onder meer gedacht worden aan de financiële en de niet-financiële factoren die besproken zijn in hoofdstuk 2. Ook heeft het hof geoordeeld dat in het algemeen een terughoudendheid dient te worden betracht. Dit houdt in dat de rechter terughoudend gebruikmaakt van de bevoegdheid om de termijn te verkorten. Limitering van de alimentatie heeft namelijk een onherroepelijk karakter.⁵⁴ In de zaak van het hof Arnhem-Leeuwarden van 10 maart 2016 is toegelicht wat dat onherroepelijke karakter inhoudt. Het hof heeft geoordeeld dat een limitering een definitief karakter heeft, omdat het de aanspraken van de alimentatiegerechtigde doet eindigen. In het algemeen is limitering redelijk indien met voldoende zekerheid en op goede gronden mag worden verwacht dat de alimentatiegerechtigde na afloop van de voor de alimentatie bepaalde termijn op voor hem/haar passende wijze in zijn eigen levensonderhoud zal kunnen voorzien.⁵⁵

Daarnaast komt uit de jurisprudentie naar voren dat er hoge eisen worden gesteld aan de motivering van een verzoek tot limitering, waarbij een verzwaarde stelplicht wordt opgelegd aan de alimentatieplichtige. Zo wees het hof Den Haag in 27 maart 2013 het verzoek van de man om de alimentatieduur te beperken af. De alimentatieplichtige had naar het oordeel van het hof niet voldaan aan de verzwaarde stelplicht ter zake van het verzoek tot limitering. De man had alleen gesteld dat de vrouw haar verdien capaciteit kon uitbreiden en over drie jaar volledig in haar eigen levensonderhoud zou kunnen voorzien. Het hof was van oordeel dat de vrouw zich voldoende had ingespannen om in haar eigen levensonderhoud te voorzien, maar dat dit niet mogelijk was. Het hof acht, gelet op de omstandigheden op de arbeidsmarkt en het feit dat de vrouw de zorg heeft voor haar minderjarige zoon, het niet aannemelijk dat zij zich zodanige inkomsten kan verwerven dat zij geen behoefte meer heeft aan alimentatie.⁵⁶ Ook in een zaak van het hof Arnhem-Leeuwarden van 8 april 2014 werd geoordeeld dat, in verband met de ingrijpende gevolgen van limitering, hoge eisen dienen gesteld te worden aan de te stellen en zo nodig te bewijzen bijzondere omstandigheden die limitering rechtvaardigen. De man stelt dat de vrouw in haar eigen levensonderhoud kan voorzien door meer uren te gaan werken. Het hof zag in deze zaak geen aanleiding om de duur van de alimentatietermijn te verkorten. De man had onvoldoende onderbouwd waarom na vijf jaar de alimentatietermijn zou moeten eindigen. Ook ziet het hof geen grond voor limitering van de alimentatie in de feiten en omstandigheden van het geval.⁵⁷

De rechter is weliswaar terughoudend bij het toekennen van limitering, maar dat betekent niet dat in de praktijk een verzoek tot limitering kansloos is. Wat daarbij opvalt, is dat de rechter aanhaakt bij aspecten die tevens onderdeel uitmaken van het wetsvoorstel, zoals de duur van het huwelijk

⁵³Hof 's-Gravenhage 8 oktober 2008, *LJN* BG0018.

⁵⁴Hof Arnhem-Leeuwarden 12 december 2013, *LJN* 9674.

⁵⁵Hof Arnhem-Leeuwarden 10 maart 2016, *LJN* 2130.

⁵⁶Hof Den Haag 27 maart 2013, *LJN* CA0720.

⁵⁷Hof Arnhem-Leeuwarden 8 april 2014, *LJN* 2922.

en de leeftijd van de alimentatiegerechtigde. Zo blijkt uit een zaak van het hof 's-Hertogenbosch van 3 december 2015, waarin de man een verzoek tot limitering had ingediend. De vrouw stelt dat zij vanwege lichamelijke problemen niet in staat is om te werken, maar ook dat haar leeftijd, opleidingsniveau en geringe werkervaring het moeilijk maken om een baan te vinden. De man betwist dit. Het hof is van mening dat de vrouw haar argumenten op geen enkele wijze heeft onderbouwd. De man stelt dat haar behoefte aan een bijdrage zal afnemen omdat zij op 6 februari 2019 de AOW-gerechtigde leeftijd zal bereiken. Ook geeft hij aan dat zij minder dan vijf jaar als man en vrouw hebben samengeleefd. Hij vindt een limitering dan ook op zijn plaats. Het hof overweegt dat er hoge eisen worden gesteld aan de motivering van een verzoek tot limitering. In het algemeen is vaststelling van de onderhoudsverplichting voor een bepaalde termijn redelijk indien met voldoende zekerheid en op goede gronden mag worden verwacht dat de onderhoudsgerechtigde na afloop van de voor de alimentatie bepaalde termijn op voor haar/hem passende wijze in zijn eigen levensonderhoud zal kunnen voorzien. Het hof concludeert dat de verdien capaciteit van de vrouw tijdens het huwelijk niet negatief is beïnvloed. De vrouw heeft tijdens het huwelijk geen opofferingen hoeven te maken, in de zin dat haar verdien capaciteit negatief is beïnvloed. Het hof is van mening dat de onderhoudsverplichting van de man jegens de vrouw naar redelijkheid en billijkheid dient te worden verkort. Het hof bepaalt de einddatum van de door de man te betalen alimentatie op 6 februari 2019, zijnde de datum waarop de vrouw naar redelijke verwachting een AOW-uitkering zal gaan ontvangen.⁵⁸

Naast de duur van het huwelijk en de leeftijd ten opzichte van de pensioenleeftijd, wordt in de jurisprudentie tevens belang gehecht aan het gegeven dat van de alimentatiegerechtigde verwacht mag worden om te solliciteren na de echtscheiding en andere activiteiten te ondernemen teneinde de arbeidsmarkt (weer) te betreden. Zo kan verwacht worden dat er scholing of cursussen gevolgd worden op het eigen vakgebied of dat een omscholing plaatsvindt om de kansen op de arbeidsmarkt te vergroten.⁵⁹

Hoe belangrijk de rechter vindt dat er weer deelgenomen wordt aan de arbeidsmarkt, blijkt uit een zaak van het hof Amsterdam van 15 mei 2012, waarbij tevens de duur van het huwelijk en de afwezigheid van kinderen een rol spelen. Er is een verzoek gedaan om de alimentatieverplichting in duur te beperken tot drie, althans vijf jaar. De vrouw had geen werkervaring. Ook beschikte ze niet over de Nederlandse taal. Het hof overweegt dat op grond daarvan niet te verwachten is dat zij in de huidige arbeidsmarkt binnen afzienbare tijd een dienstbetrekking vindt waarmee zij geheel in haar huwelijks gerelateerde behoefte kan voorzien. Het hof is verder van oordeel dat de vrouw op geen enkele wijze heeft aangetoond dat zij pogingen heeft ondernomen om werk te vinden. Ook heeft het hof bij haar beoordeling rekening gehouden met de leeftijd van de vrouw, de duur van het huwelijk en het feit dat er geen kinderen zijn geboren tijdens het huwelijk. Het hof vindt daarom limitering op zijn plaats.⁶⁰ De invloed van de duur van het huwelijk, de aanwezigheid van kinderen en de mate waarin de verdien capaciteit is aangetast, komen tevens naar voren in een uitspraak van het hof Arnhem-Leeuwarden van 17 februari 2015. Partijen waren het erover eens dat limitering redelijk zou zijn. Ze verschilden echter van mening over de termijn van de afbouw. Het hof heeft om deze termijn te bepalen rekening gehouden met verschillende omstandigheden. Het hof heeft gekeken naar de duur van het huwelijk, het feit dat de verdien capaciteit van de vrouw niet is aangetast door het kortdurende huwelijk en het kinderloze huwelijk. Het hof heeft daarom besloten de alimentatie jaarlijks te verminderen met een percentage van 20% in een periode van vijf jaar.⁶¹

In de zaak van het hof Arnhem-Leeuwarden van 14 januari 2016 heeft de vrouw aangegeven dat zij als gevolg van de heftige echtscheidingsstrijd niet in staat is om sollicitaties te verrichten. Ook hier heeft het hof geoordeeld dat van haar verwacht kan worden dat zij daartoe binnen afzienbare termijn wel over zal gaan. Het hof bepaalt dat van de vrouw verwacht kan worden dat zij zich zal inspannen om werk te vinden, waarmee zij voor een groter deel in haar eigen behoeften kan voorzien.⁶² Dat het hof rekening houdt met alle omstandigheden, blijkt uit de zaak van het hof Arnhem-Leeuwarden van 26 maart 2013. Het hof had geoordeeld, dat gelet op de omstandigheid

⁵⁸Hof 's-Hertogenbosch 3 december 2015, *LJN* 5014.

⁵⁹Hof 's-Hertogenbosch 18 december 2012, *LJN* BY6580.

⁶⁰Hof Amsterdam 15 mei 2012, *LJN* BX6043.

⁶¹Hof Arnhem-Leeuwarden van 17 februari 2015, *LJN* 1128.

⁶²Hof Arnhem-Leeuwarden 14 januari 2016, *LJN* 358.

dat de man al enige tijd uit het arbeidsproces is, zijn werkervaring en de huidige economische situatie, het aannemelijk is dat de man moeilijkheden ondervindt bij het vinden van een betaalde baan. Naar het oordeel van het hof kan daarom niet van de man worden verwacht dat hij zelf volledig in zijn behoeften kan voorzien. Wel is gebleken dat de man voornemens is een onderneming op te starten. Het hof acht het daarom redelijk om de man een periode van maximaal drie jaar te bieden om een redelijk inkomen te verwerven. Na deze periode moet hij in staat zijn om in eigen behoeften te kunnen voorzien.⁶³

Tot slot van deze jurisprudentieanalyse aandacht voor de mate waarin de rechter reeds vooruitloopt op het wetsvoorstel. Uit de jurisprudentie blijkt dat de rechter afwijzend staat tegenover verzoeken om af te wijken van de huidige regelingen met een beroep op het wetsvoorstel. Zo blijkt uit een uitspraak van het hof 's-Hertogenbosch van 15 januari 2015. Daarin heeft het hof geoordeeld dat er geen omstandigheden zijn die een afwijking van de huidige wettelijke regelgeving rechtvaardigen. De man is van mening dat het onterecht is dat de rechtbank de alimentatieverplichting niet in duur heeft beperkt.

De man stelt dat de verdiencapaciteit van de vrouw niet is aangetast door het huwelijk, waarbij hij een beroep doet op het wetsvoorstel partneralimentatie. De vrouw heeft aangegeven dat het initiatiefvoorstel nog geen wet is en het onzeker is of dit een wet zal worden. De vrouw wil daarom dat de termijn van twaalf jaar geldt en dat er gebruik wordt gemaakt van de huidige regeling van partneralimentatie. Aangezien het voorstel nog geen geldend recht is, ziet het hof geen aanleiding om vooruit te lopen op het voorstel. Het hof geeft aan dat op grond van artikel 1:157 BW de verplichting tot levensonderhoud van rechtswege eindigt na het verstrijken van een termijn van twaalf jaren, indien de rechter geen termijn heeft vastgesteld. Het hof wijst het verzoek van de man, om de duur te beperken, daarom af.⁶⁴ Ook in een uitspraak van het hof 's-Hertogenbosch van 16 oktober 2014 ziet het hof geen aanleiding om te anticiperen op het initiatiefvoorstel en af te wijken van de wettelijke termijn van twaalf jaar. De alimentatieplichtige was van mening dat de rechtbank de alimentatieduur ten onrechte niet heeft beperkt. Hij wijst hierbij op het ingediende initiatiefvoorstel waarin de alimentatieplicht wordt beperkt tot vijf jaar. Het hof is van mening dat door de man geen bijzondere omstandigheden zijn gesteld of concreet onderbouwd en dat er geen reden is om te anticiperen op het initiatiefvoorstel.⁶⁵

4.2 Deelconclusie

Aan de ene kant valt op dat de rechter reeds argumenten hanteert, die aansluiten bij de voorgestelde wijzigingen. Daarbij kan gedacht worden aan de duur van het huwelijk, de aanwezigheid van kinderen, de verdiencapaciteit en de verwachtingen en verplichtingen van de alimentatiegerechtigde om weer tot de arbeidsmarkt te kunnen toetreden. Aan de andere kant valt op dat de rechter terughoudend is met het limiteren van de alimentatie, daarbij een verzwaarde stelplicht oplegt aan de alimentatieplichtige en nadrukkelijk aangeeft niet vooruit te willen lopen op het wetsvoorstel betreffende de partneralimentatie.

⁶³Hof Arnhem-Leeuwarden 26 maart 2013, *LJN* BZ6862.

⁶⁴Hof 's-Hertogenbosch 15 januari 2015, *LJN* 75.

⁶⁵Hof 's-Hertogenbosch 16 oktober 2014, *LJN* 4251.

Hoofdstuk 5 Visies professionals

In dit hoofdstuk komt de visie van professionals aan bod. Daarmee wordt tevens antwoord gegeven op de vierde deelvraag: *Wat zijn de visies van de initiatiefnemers, professoren en echtscheidingsspecialisten over het initiatiefvoorstel?* Aan de hand van interviews zullen de visies van de initiatiefindieners en echtscheiding specialisten aan bod komen. De visie van professoren zal aan de orde komen aan de hand van juridische literatuur. Aan het eind van dit hoofdstuk volgt een conclusie.

5.1 Visie initiatiefindieners partneralimentatie

Op donderdag 10 maart 2016 is een interview gehouden met een van de indieners van het initiatiefvoorstel, namelijk de heer Recourt. De heer Recourt is lid van de Tweede Kamer voor de PvdA. De vragenlijst en de uitwerking zijn terug te vinden in bijlage D. De belangrijkste punten van het interview zullen hieronder worden beschreven.

Vershil initiatiefvoorstel en het wetsvoorstel van de heer Bontes

De heer Recourt heeft aangegeven dat het nu geen initiatiefnota meer is, maar een wetsvoorstel. Het voorstel moet eerst nog naar de Raad van State voor advies en dan naar de Tweede Kamer. De procedure duurt nog zeker een half jaar. Er is geen overeenkomst tussen het initiatiefvoorstel en het wetsvoorstel van de heer Bontes. De heer Bontes had het makkelijk gemaakt en zijn wetsvoorstel was minder goed doordacht. Hij wilde alleen de duur beperken. Dat is geen rechtvaardig systeem. Soms moet de duur langer zijn als er bijvoorbeeld kleine kinderen in het spel zijn. Of soms zijn de zorgtaken niet eerlijk verdeeld. Er is nu rekening gehouden met alle aspecten. Het voorstel zal op een aantal terreinen kosten besparen. Zoals de rechtsbijstand en de rechtspraak.

Nieuwe grondslag

In het huidige systeem is de grondslag voor alimentatie de onderhoudsplicht (art. 1:81 BW jo. 1:157 BW). De voorgestelde grondslag is gebaseerd op tijdens het huwelijk opgelopen verlies aan verdien capaciteit, waarbij het uitgangspunt is dat partners met contractsvrijheid hierover afspraken kunnen maken. Zij kunnen dit zowel voorafgaand als tijdens het huwelijk doen. Partners beginnen momenteel namelijk pas aan het eind van hun alimentatie te denken over de toekomst. Het is volgens de heer Recourt belangrijk om die druk vanaf het begin te zetten. De verkorting van de duur van partneralimentatie kan leiden tot een stijging in de uitkeringen. Het gevaar bestaat op het moment dat de alimentatiegerechtigde partner niet aan werk komt. De indieners vinden de huidige regeling ouderwets en daarom willen ze hier verandering in zien. De indieners hopen dat er zo min mogelijk conflicten zullen ontstaan met het nieuwe systeem. Contractsvrijheid dient het uitgangspunt te zijn. De indieners gaan ervan uit dat twee economisch zelfstandige mensen zelf in staat zijn om onderling afspraken te maken. De indieners vinden het wel belangrijk dat er ook naar de mediationpraktijk gekeken wordt omdat ze het van belang vinden dat partijen er samen uit komen.

Duur alimentatie

Er is specifiek gekozen voor de duur van een alimentatieregeling van vijf jaar. Er zijn uitzonderingen mogelijk (zie meer uitgebreid paragraaf 2.2.2), maar in beginsel duurt het vijf jaar. Er wordt vanuit gegaan dat je na die vijf jaar je leven weer op de rails kunt hebben. Je moet dan in staat zijn om voor jezelf te kunnen zorgen. Als er kinderen in het spel zijn of een huwelijk heeft erg lang geduurd, dan is het volgens de indieners logisch dat de termijn van vijf jaar verlengd kan worden.

Een duur van minder dan drie jaar - geen recht op partneralimentatie

Bij een huwelijk met een duur van minder dan drie jaar, ontstaat er geen recht op partneralimentatie. Bij een huwelijk met een duur van minder dan drie jaar ontstaat er volgens Recourt nog geen afstand van de arbeidsmarkt. Als je bijvoorbeeld net getrouwd bent en gaat scheiden, dan kun je het soort werk wat je voorheen verrichtte weer oppakken. Bij een relatief kort huwelijk van drie jaar is het verlies aan verdien capaciteit nog relatief laag.

Afkoop partneralimentatie

Ook kunnen partners de partneralimentatie afkopen. Als partners de partneralimentatie willen afkopen, dan moet de mogelijkheid er zijn om hier in één keer van af te zijn. Je hebt dan de mogelijkheid om het in één keer op te lossen met behulp van een mediator. Er kan een overeenkomst worden opgesteld waarmee de partneralimentatie afgekocht wordt.

Samenwonenden geen recht op alimentatie

Samenwonenden hebben, ongeacht of er kinderen zijn, geen wettelijk recht op partneralimentatie. De indieners wilden het beperken tot het huwelijk. De partijen moeten zelf kunnen afspreken dat je niets verschuldigd bent als je louter samenwoont. De indieners vinden dat dit een ruimte is waar de overheid zich niet mee moet bemoeien.

Nieuwe berekeningsmethode

De gevolgen van de nieuwe berekeningsmethode zijn volgens Recourt meer zelfredzaamheid en ook meer acceptatie. De partners kunnen zelf, onderling, hun problemen oplossen. De indieners zijn van mening dat het huidige systeem niet flexibel genoeg is. Nadat de alimentatie is vastgesteld door de rechter, kunnen er in de loop der tijd wijzigingen plaatsvinden. Hiervoor moeten partners zich in het huidige systeem wederom tot de rechter wenden. Dit kost allemaal tijd. De indieners willen een systeem, waarbij je zelf bijvoorbeeld makkelijk gewijzigde inkomens in de tool kunt invullen.

Hardheidsclausule

Of de hardheidsclausule zal leiden tot een ontsnappingsmogelijkheid, is volgens Recourt een dilemma. De partners kunnen naar de rechter stappen bij oneerlijke of onredelijke situaties. De indieners willen deze deur niet te ver openzetten. De hardheidsclausule zal zo beperkt mogelijk worden vastgesteld. Advocaten zullen proberen om een dergelijke clausule op te rekken. De indieners wilden liever geen hardheidsclausule in de wet opnemen. Echter, er zijn individuele gevallen waar er sprake is van onrechtvaardigheid en die moeten door de rechter getoetst worden.

Tot slot heeft een consultatie plaatsgevonden. De indieners hebben aan de adviesorganen gevraagd wat ze van het initiatiefvoorstel vinden. Het beroepenveld wordt op deze wijze betrokken bij het initiatiefvoorstel en krijgt de mogelijkheid adviezen te geven op het initiatiefvoorstel. Daarna kan het voorstel naar de Tweede Kamer.

5.2 Visie van de vFAS

Voordat de interviews met de echtscheidingsspecialisten worden besproken, komt in deze paragraaf het commentaar van de vereniging van Familierecht Advocaten Scheidingsmediators (hierna: vFAS) op het wetsvoorstel aan de orde. De vFAS is een vereniging van advocaten die gespecialiseerd zijn in het Personen- en Familierecht. Samen met de drie geïnterviewde echtscheidingsadvocaten levert dit commentaar een zo compleet mogelijk beeld op van de visie van de advocatuur. Hieronder worden de belangrijkste punten van de reactie van de vFAS op het

voorstel betreffende partneralimentatie uitgewerkt.

Contractsvrijheid – huwelijksvoorwaarden

Volgens de initiatiefnemers moet contractsvrijheid het uitgangspunt zijn. Dat is nu ook al het geval. Wat nieuw is, is dat partijen deze afspraken reeds voorafgaand aan het huwelijk kunnen maken. De vFAS is van mening dat de levensfase waarin huwelijksvoorwaarden worden gemaakt, vaak een andere situatie is dan die waarin de scheiding plaatsvindt. Er waren toen bijvoorbeeld nog geen kinderen. De initiatiefnemers willen daarom dat de huwelijksvoorwaarden worden aangepast aan een nieuwe invulling van het huwelijk. Volgens de vFAS ligt dit echter gecompliceerd. Er zijn twee personen nodig om huwelijksvoorwaarden te kunnen wijzigen. Bij een ongelijke verdeling van werk en zorg zijn de belangen bij een wijziging van de huwelijksvoorwaarden voor de beide partijen verschillend. De vFAS wil dat voor deze gevallen een hardheidsclausule wordt opgenomen. De vFAS doet hier op een hardheidsclausule voor gemaakte afspraken die achteraf niet meer redelijk/billijk zijn.⁶⁶

Verkorting duur – hardheidsclausule

De vFAS geeft aan dat er situaties denkbaar zijn waarin de nieuwe wettelijke termijn tot problemen leidt voor de alimentatiegerechtigde. Er zijn situaties dat de alimentatiegerechtigde aan het eind van de termijn niet in eigen levensonderhoud kan voorzien. Enkele voorbeelden van deze situatie zijn: niet of niet voldoende kunnen terugkeren op de arbeidsmarkt doordat de alimentatiegerechtigde tijdens het huwelijk gezondheidsproblemen heeft opgelopen of de zorg voor een gehandicapt kind waardoor het verlies aan verdien capaciteit niet zelf kan worden opgevangen. Voor deze gevallen is een hardheidsclausule opgenomen. Ook geeft de vFAS aan dat bijna de helft van de vrouwen niet economisch zelfstandig is en dat het wetsvoorstel niet voor verandering kan zorgen op dat gebied. Een neveneffect van de verkorting van de alimentatieduur zal zijn dat de alimentatiegerechtigde na het einde van de alimentatietermijn een beroep zal moeten doen op een bijstandsuitkering. De maatschappij zal dus voor deze kosten moeten opdraaien.⁶⁷

Afschaffing artikel 1:160 BW

Door een wijziging van de grondslag wordt artikel 1:160 BW geschrapt. Voor het verlies aan verdien capaciteit is een nieuwe partner niet van belang. De vFAS is van mening dat er geen maatschappelijk draagvlak bestaat voor het betalen van partneralimentatie aan de alimentatiegerechtigde die inmiddels met een nieuwe partner samenwoont. Dit zal leiden tot een ernstige verstoring van de relatie tussen de partners. Ze adviseren dan ook een onderzoek hiernaar te verrichten.⁶⁸

Hoogte en termijn in beginsel niet wijzigen

De hoogte van de vastgestelde partneralimentatie kan alleen nog worden gewijzigd als er een beroep wordt gedaan op de hardheidsclausule of als partijen het erover eens zijn. De vFAS vindt dit te ver gaan. De alimentatieplichtige moet erop kunnen vertrouwen dat, indien zijn draagkracht daalt, de partneralimentatie verlaagd kan worden. De mening van de alimentatiegerechtigde moet hierbij niets uitmaken. Ook moet het mogelijk zijn dat de alimentatiegerechtigde naar de rechter kan gaan indien de alimentatiegerechtigde eerst nauwelijks over draagkracht beschikte en nadien in ruime mate. Dezelfde mogelijkheden moeten openstaan voor beide partijen.⁶⁹

5.3 Visie echtscheidingsspecialisten

Introductie echtscheiding specialisten

Er zijn drie advocaten geïnterviewd. De vragenlijst en de uitwerking zijn terug te vinden in de bijlages E, F en G. Als eerste is Mevrouw M. van Yperen geïnterviewd. Zij is ongeveer vijftien jaar werkzaam als advocaat op het gebied van Personen- en Familierecht. Ze is familierecht-advocaat bij GMW Advocaten. Haar specialisaties zijn alimentatie, afwikkeling huwelijkse voorwaarden en verdeling gemeenschap en internationale scheidingen. Ze doet veel partneralimentatiezaken. Ze adviseert cliënten over hoogte, duur, inschatten of het aan de orde is, etc.

⁶⁶Coolwijk & Moons, *EB* 2015/86.

⁶⁷Coolwijk & Moons, *EB* 2015/86.

⁶⁸Coolwijk & Moons, *EB* 2015/86.

⁶⁹Coolwijk & Moons, *EB* 2015/86.

De tweede respondent is de heer R.F. Vonk. Hij is vijftien jaar werkzaam bij Van Veen Advocaten. Ook is hij lid van de Vereniging van Familierecht Advocaten Scheidingsmediators. Zijn expertisen liggen op het gebied van het personen- en familierecht, arbeidsrecht en schadeverzekeringsrecht. Tot slot is mevrouw Moons geïnterviewd. Zij is twintig jaar werkzaam als advocaat op het gebied van Personen- en Familierecht. Mevrouw Moons voert een familierechtpraktijk, waarin zij zich volledig richt op mediation en echtscheiding. Ook is zij bestuurslid van de [vFAS](#).

Gevolgen initiatiefvoorstel

De respondenten zijn het erover eens dat het voorstel aanzienlijke gevolgen met zich mee zal brengen. Hoewel zij verschillen van mening over de precieze aard van die gevolgen, dan wel nog niet kunnen voorspellen wat deze zullen inhouden, zijn hun aannames overwegend negatief. Mevrouw van Yperen denkt dat door het voorstel alles anders gaat worden. Mogelijk levert het minder werk op omdat in minder gevallen aanspraak op partneralimentatie kan worden gemaakt. Mogelijk levert het juist meer werk op, omdat er een aantal open normen in is verwerkt. Ze vindt het idee om LBIO of een vergelijkbare instantie, de berekeningen te laten doen niet goed. Ze is van mening dat advocaten de juiste opleiding hebben genoten en alimentatie moet ook in relatie tot bijvoorbeeld de boedelafwikkeling worden gezien, dus berekeningen niet bij een andere instantie leggen.

De heer Vonk geeft aan dat de voordelen/nadelen voor de advocatuur niet te voorspellen zijn en dat het daarom niet mogelijk is om de cliënt goed te informeren/adviseren. Hij denkt dat de rechtbank zelf nadere richtlijnen moet formuleren over de toepassing van de nieuwe wetgeving. Mevrouw Moons denkt dat het voorstel zal leiden tot meer procedures en ook tot frustraties voor cliënten en hun advocaten, aangezien het nogal eens zal voorkomen dat redelijke wensen van cliënten als gevolg van het wetsvoorstel niet gehonoreerd kunnen worden. Er zitten volgens haar veel mankementen aan het wetsvoorstel. Ze denkt dat het voorstel voor de rechtbank gevolgen heeft. De echtscheidingsprocedures waarin ook om partneralimentatie wordt verzocht (overigens een kleine minderheid van de echtscheidingen) zullen wat moeizamer verlopen omdat de strijd rond de partneralimentatie zal verharderen. Verder denkt ze dat er meer procedures komen in de eerste vijf jaar na de scheiding, maar veel minder procedures na die vijf jaar.

Grondslag

De respondenten onderschrijven in hoofdlijnen het uitgangspunt van de voorgestelde grondslag, te weten de focus op het verlies aan verdien capaciteit, maar plaatsen de nodige vraagtekens bij de praktische uitvoerbaarheid ervan en de mogelijk onredelijke consequenties. Mevrouw van Yperen vindt de nieuwe grondslag van partneralimentatie goed bedacht, maar denkt dat het voor veel onredelijke situaties zal zorgen. Meneer Vonk vindt de nieuwe grondslag van partneralimentatie leuk bedacht, maar in de praktijk niet goed toe te passen omdat het voor veel onredelijke situaties zal zorgen. Mevrouw Moons geeft aan dat het idee van de nieuwe grondslag van partneralimentatie goed is. Probleem is echter dat de uitwerking vrijwel onmogelijk zal zijn. Er is nu gekozen voor een sterk gesimplificeerde benadering, wel uitvoerbaar, maar in veel gevallen onredelijk en onbillijk. Zou in het wetsvoorstel gekozen zijn voor een zorgvuldige benadering, dan zou dat heel ingewikkeld zijn geworden en leiden tot oeverloze procedures voor de vaststelling van het verlies aan verdien capaciteit. Door het probleem met de uitwerking kan ze niet achter de nieuwe grondslag staan.

Duur alimentatie

Twee van de drie respondenten is het eens met een maximale duur van vijf jaar, maar meent dat daarbij van belang is om, meer dan in het wetsvoorstel gebeurt, rekening te houden met uitzonderingsgevallen. De andere respondent kan zich in het geheel niet vinden in de termijn van vijf jaar. Mevrouw van Yperen vindt de duur van een alimentatieregeling van vijf jaar goed, mits in bijzondere gevallen uitzonderingen mogelijk zijn. Meneer Vonk vindt de duur van een alimentatieregeling van maximaal vijf jaar zeer arbitrair en daarmee als algemene regel onzin. Mevrouw Moons vindt dat de duur van een alimentatieregeling van maximaal vijf jaar overeenkomt met een vrij breed gedragen maatschappelijke wens, en daarom staat ze daar als professional ook achter. Wel vindt ze dat er nog eens goed gekeken moet worden naar oudere alimentatiegerechtigden zonder reëel baanperspectief. Daarvoor zou volgens haar een hardheidsclausule moeten komen.

Bij een huwelijksduur van minder dan drie jaar geen recht op partneralimentatie

De respondenten verschillen van mening over het gegeven dat bij minder dan drie jaar huwelijk geen recht op partneralimentatie bestaat. Meneer Vonk vindt de termijn van drie jaar arbitrair. Hij vraagt zich af waarom de grens bij drie jaar wordt gelegd en niet bij één jaar. Hij vindt het een slechte norm. Mevrouw van Yperen vindt het goed dat bij een duur van minder dan drie jaar geen recht op partneralimentatie ontstaat omdat het verlies aan verdien capaciteit dan nog relatief klein is. Mevrouw Moons is het er in beginsel mee eens dat er bij een duur van minder dan drie jaar geen recht op partneralimentatie bestaat, maar vindt een hardheidsclausule op zijn plaats. Zij geeft als voorbeeld een partner die een goed verdienende baan heeft opgegeven in verband met een verhuizing omwille van een baan van de andere partner.

Samenwonenden geen recht op alimentatie

De respondenten zijn eensgezind in die zin dat zij betreuren dat samenwonenden geen recht hebben op alimentatie, maar twee van hen begrijpen deze keuze wel vanwege de logica van het wettelijk systeem als het gaat om de keuze tussen samenwonen en huwen, dan wel een geregistreerd partnerschap aangaan. Mevrouw van Yperen vindt het niet goed dat samenwonenden, ongeacht of er kinderen zijn, geen wettelijk recht hebben op partneralimentatie. Volgens haar zou het moeten zijn: geen kinderen geen partneralimentatie, gehuwd of ongehuwd zou daarbij geen verschil moeten maken. Wel kinderen, wel partneralimentatie volgens nieuwe regels, ongeacht samenwonen of gehuwd zijn. De heer Vonk vindt het sneu dat samenwonenden, ongeacht of er kinderen zijn, geen wettelijk recht hebben op partneralimentatie, maar het kan in het kader van de rechtszekerheid volgens hem niet anders. Mevrouw Moons vindt de regeling dat samenwonenden, ongeacht of er kinderen zijn, geen wettelijk recht hebben op partneralimentatie een lastige kwestie. Hoewel ze veel nadelen ziet, denkt ze toch dat dit maar zo moet blijven, met name in verband met de keuzevrijheid van mensen. Mensen moeten de keuze hebben tussen verschillende opties (huwelijk en samenwonen) en ook de bijbehorende rechtsgevolgen. Het zou een keurslijf worden als aan degenen die kiezen voor samenwonen uiteindelijk wel dezelfde rechtsgevolgen zouden worden opgedrongen als aan gehuwden.

Afkoop partneralimentatie

De respondenten waarderen eensgezind de mogelijkheid tot afkoop van de alimentatie. Mevrouw van Yperen vindt het goed dat er een mogelijkheid is om de partneralimentatie af te kopen. Dat gebeurt nu in de praktijk ook, maar kan niet bij de rechter afgedwongen worden. Als dat wel mogelijk wordt, is dat alleen maar goed. De heer Vonk vindt de mogelijkheid om de partneralimentatie af te kopen uitstekend. Hij geeft wel aan dat het nu ook gedaan wordt als daartoe aanleiding bestaat en de financiële middelen er zijn. Mevrouw Moons geeft aan dat de mogelijkheid om de partneralimentatie af te kopen nu ook al kan, alleen kan het niet worden opgelegd en dat kan ook beter zo blijven. Ze geeft aan dat het door advocaten meestal ontmoedigd wordt, vanwege de risico's ervan (alimentatiegerechtigde gaat direct daarna samenwonen of de bijstand in).

Nieuwe berekeningsmethode

Mevrouw van Yperen geeft aan dat ze voorstander is, mits advocaten de berekeningen mogen doen. Het wordt volgens haar niet eenvoudiger. Bij kinderalimentatie is het ook steeds de bedoeling dat het simpeler wordt en mensen het zelf kunnen doen. Dat is in de praktijk echter niet het geval: rekenen blijft moeilijk en maatwerk. De heer Vonk vindt wel dat er een berekening moet zijn die ook praktisch toe te passen is. Hij geeft als opmerking: blijf bij de huidige rekensystematiek, en maak desnoods regels over de verdien capaciteit van de alimentatiegerechtigde. Dat scheelt veel negatieve gevoelens bij de alimentatieplichtige.

Afschaffing van artikel 1:160 BW

De respondenten begrijpen de logica van de afschaffing van art. 1:160 BW, waarin is geregeld dat bij een nieuwe partner de alimentatieplicht vervalt, maar wijzen wel op de nadelige consequenties. Mevrouw van Yperen vindt de afschaffing van artikel 1:160 BW niet goed, maar ziet het als een logisch gevolg van de verandering in grondslag. Dus die zal er in moeten blijven staan. De heer Vonk vindt de afschaffing van artikel 1:160 BW een slecht idee omdat het de verstandhouding

tussen de partners niet goed zal doen. Mevrouw Moons vindt de afschaffing van artikel 1:160 BW een slecht idee. Het volgt weliswaar uit de wijziging van de grondslag, maar druist in tegen elk redelijkheidsgevoel. Ook geeft ze aan dat het de verstandhouding tussen de ex-partners op scherp zal zetten.

De overgangswetgeving

De respondenten verschillen van mening over zowel de inhoud als de praktische waarde van de overgangsregeling. Mevrouw van Yperen geeft aan dat de overgangswetgeving zal bepalen dat voor bestaande gevallen de nieuwe wet niet zal gelden. Mogelijk zal er toch wat reflexwerking van uitgaan. Ze denkt dat de overgangsregeling de verschillen tussen het huidige en het nieuwe systeem niet zal verzachten. Ze verwacht dat de regeling inhoudt: nieuwe gevallen nieuw recht, oude gevallen oud recht. De heer Vonk geeft aan dat de nieuwe regels niet horen te gelden voor de bestaande gevallen. Indien dit wel zo is, is dit in strijd met de rechtszekerheid. Hij denkt dat de overgangsregeling de verschillen tussen het huidige en het nieuwe systeem zal verzachten. Mevrouw Moons denkt dat het voorstel voor de bestaande gevallen vrijwel geen gevolgen heeft. Het wetsvoorstel gaat in voor nieuwe gevallen en er is alleen één kleine bepaling die ook van toepassing is op oude gevallen. Ze vindt dat er vrijwel geen overgangsregeling is.

5.4 Visie professoren

Introductie professoren

Prof. mr. A.J.M. Nuytinck en prof. Mr. I.J. Pieters zijn beiden hoogleraar privaatrecht, in het bijzonder persoon- en familierecht. De heer Nuytinck schetst in het weekblad voor Privaatrecht, Notariaat en Registratie (WPNR) de hoofdlijnen van het wetsvoorstel inzake herziening partneralimentatie. De heer Pieters geeft zijn visie weer over het wetsvoorstel herziening partneralimentatie in het tijdschrift Familie en Jeugdrecht.

Nieuwe grondslag, verkorting duur en de nieuwe berekeningssystematiek

De heer Nuytinck kan zich persoonlijk vinden in de nieuwe grondslag, de verkorting van de duur en de nieuwe berekeningssystematiek ter zake van partneralimentatie. Hij vraagt zich wel af of het nu echt eenvoudiger wordt om het verschuldigde alimentatiebedrag te berekenen, aangezien rekenen moeilijk blijft. Door de mogelijke wijziging van de grondslag vindt hij dat de afschaffing van artikel 1:160 BW voor de hand ligt.⁷⁰ Ook de heer Pieters vraagt zich af of de huidige berekeningssystematiek onduidelijk is. Hij geeft aan dat de meeste uitspraken helder en goed gemotiveerd zijn. De keuze voor de nieuwe grondslag begrijpt hij wel aangezien de verhoudingen binnen het huwelijk gewijzigd zijn. Hij denkt wel dat er in veel gevallen een beroep wordt gedaan op de hardheidsclausule omdat het voor veel onredelijke situaties zal zorgen.⁷¹

De contractsvrijheid

De initiatiefindieners willen de contractsvrijheid op het moment van huwen naar voren halen. De heer Nuytinck vindt het belangrijk dat aanstaande echtgenoten voor de huwelijksvoltrekking goed nadenken over de gevolgen van een eventuele echtscheiding, en dat zij hierover ook kunnen contracteren. Hij geeft aan dat een modern echtscheidingsrecht een zo groot mogelijke contractsvrijheid voor partijen eist en daarbij hoort ook de mogelijkheid om reeds vóór het huwelijk afstand van alimentatie te doen. Hij is blij dat de initiatiefindieners dit mogelijk willen maken.⁷² Volgens de heer Pieters weten partijen vaak niet wat zij overeenkomen en dan moeten ze daarna alsnog naar de rechter. Hij geeft aan dat er over huwelijkse voorwaarden vaak wordt geprocedeerd. Hij vindt dat het recht de zwakkere partij in bescherming moet nemen. Hij vindt dat de rechter de alimentatiehoogte moet bepalen omdat er maatwerk nodig is. Een gemotiveerde rechterlijke uitspraak is goed voor de rechtsorde.⁷³

Wijziging alimentatiehoogte

Een wijziging in de alimentatiehoogte wordt alleen mogelijk als er een beroep gedaan kan worden

⁷⁰Nuytinck, WPNR 2015-7079, p.873-876.

⁷¹Pieters, FJR 2015/55, afl. 11, p. 224.

⁷²Nuytinck, WPNR 2015-7079, p.873-876.

⁷³Pieters, FJR 2015/55, afl. 11, p. 224.

op de hardheidsclausule. De heer Pieters geeft aan dat een goede motivering voor deze grote aanpassing ontbreekt. Hij mist voorbeelden waaraan gedacht kan worden. Ook willen de initiatiefindieners het LIBIO een adviserende functie geven. De heer Pieters merkt op dat deze functie geen weerslag heeft gekregen in de voorgestelde wettekst. Hij vindt het niet verstandig om één orgaan te belasten met zoveel taken. Hij weet niet wat hij zich kan voorstellen bij deze adviserende functie. Hij vindt deze functie geschikter voor een mediator of een advocaat. De heer Pieters is bang dat door de wetswijzigingen er sprake zal zijn van een grote armoedeval voor de alimentatiegerechtigde. Het huidige systeem is wat hem betreft zo slecht nog niet.⁷⁴

Verwachtingen ten aanzien het verdere verloop van het voorstel

Tot slot geeft de heer Nuytinck aan dat de voorgestelde wijzigingen in het partneralimentatierecht zeer ingrijpend zijn. Hij geeft aan dat de herziening van het partneralimentatierecht in de maatschappij en dus ook politiek zeer gevoelig ligt. Hij denkt niet dat de nieuwe wet op korte termijn zal worden ingevoerd. Hij verwacht felle debatten hierover in het parlement en geen eerdere invoering

5.5 Deelconclusie

De initiatiefnemers menen dat het een gebalanceerd voorstel is waarin rekening wordt gehouden met alle aspecten en waarin contractsvrijheid centraal staat. Daarnaast denken zij dat de voorgestelde wijzigingen zullen leiden tot kostenbesparingen en meer zelfredzaamheid en acceptatie. De geraadpleegde professionals zijn zeer kritisch over het voorstel en raden de nodige wijzigingen aan. De vFAS raadt een hardheidsclausule aan voor situaties waarin middels huwelijks voorwaarden afspraken zijn gemaakt en pleit voor een ruimere definitie van de hardheidsclausule uit het wetsvoorstel. Daarnaast plaatst de vFAS vraagtekens bij het afschaffen van art. 1:160 BW en het gegeven dat, behoudens gevallen waarin een beroep wordt gedaan op de hardheidsclausule of partijen het er onderling over eens zijn, de hoogte en termijn van de vastgestelde partneralimentatie niet te wijzigen zijn. De geraadpleegde echtscheidingsspecialisten voorzien dat het wetsvoorstel grote gevolgen zal hebben, die zij over het algemeen als negatief beschouwen. Met name de afschaffing van art. 1:160 BW, de nieuwe berekeningsmethode en de geringe mogelijkheden om af te wijken in situaties waarin de wetgeving tot onredelijke resultaten leidt, kunnen op de nodige kritiek rekenen. Professoren Nuytinck en Pieters bekritiseren met name de nieuwe berekeningssystematiek en de beperkte mogelijkheid om de alimentatiehoogte te wijzigen.

Hoofdstuk 6 Verschillen huidige en toekomstige systeem

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de belangrijkste verschillen tussen het huidige en het toekomstige systeem, waarbij het met name gaat om de gevolgen die deze met zich meebrengen. Daarmee wordt tevens de vijfde deelvraag beantwoord: *Wat zijn de verschillen tussen het huidige en het toekomstige systeem voor de betrokken partijen en met name voor de advocatuur?* Aan de hand van de informatie uit de voorgaande hoofdstukken en de interviews worden de belangrijkste verschillen en hun gevolgen voor de advocatuur en de betrokken partijen uiteengezet.

6.1 Mogelijke verschillen voor de advocatuur

Uit dit onderzoek zijn een viertal mogelijke gevolgen naar voren gekomen voor de advocatuur. Deze gevolgen hebben betrekking op veranderingen in het aantal alimentatiezaken en de aard van de werkzaamheden

Afnahme echtscheidingszaken, verschuiving richting mediation

Het initiatiefvoorstel zal mogelijk consequenties hebben voor de advocatuur. Door de nieuwe grondslag (de door het huwelijk verminderde verdien capaciteit van de alimentatiegerechtigde) zal de groep alimentatiegerechtigden afnemen. Minder mensen zullen recht hebben op partneralimentatie. Er moet namelijk bewezen worden dat er sprake is van een lager inkomen dan de eigen verdien capaciteit bij aanvang van het huwelijk. Het lagere inkomen moet een gevolg zijn

⁷⁴Pieters, *FJR* 2015/55, afl. 11, p. 224.

van de tijdens het huwelijk gemaakte keuzes. De advocaten zullen daarom naar verwachting minder echtscheidingszaken krijgen.

Volgens de heer Recourt wordt de partneralimentatieregeling helderder en de indieners hopen daarom dat de partners minder van de diensten van advocaten gebruik zullen maken. De heer Recourt hoopt dat partijen alle geschillen onderling kunnen oplossen. Advocaten zullen nodig zijn als dat moeilijk gaat en als partijen er niet uitkomen. De indieners willen dat partijen het eerst via een mediator proberen. De indieners zijn van mening dat een echtscheiding het beste verloopt via de mediator en niet via advocaten.

Veranderingen in werkwijze: maatwerk, convenanten en advies

De werkwijze van de advocatuur zal veranderen. De advocaten leveren momenteel maatwerk en maken per zaak een berekening. De berekening van de hoogte van de partneralimentatie door advocaten komt te vervallen door de internettool. De advocaten zullen minder tijd nodig hebben voor het behandelen van een zaak omdat er geen maatwerk meer geleverd hoeft te worden. De advocatuur moet echter wel de verdien capaciteit vaststellen. De advocatuur moet berekenen wat de alimentatiegerechtigde had kunnen verdienen en er moet gekeken worden welke functie de alimentatiegerechtigde had kunnen vervullen. Dit gaat veel tijd en werk kosten.

Naast veranderingen in de aard van het vereiste maatwerk, zorgt het wetsvoorstel voor een verschuiving in de richting van het opstellen van convenanten en een meer adviserende rol. Er zal meer tijd worden besteed aan het opstellen van convenanten omdat de partners zelf de hoogte van de alimentatie kunnen berekenen. Indien partijen er zelf uitkomen dan wordt dat in een convenant vastgelegd. Tot slot zijn de initiatiefnemers van mening dat contractsvrijheid het uitgangspunt moet zijn, ook bij het al dan niet verschuldigd zijn van partneralimentatie. De initiatiefnemers verwachten dat de advocatuur veel meer zal moeten adviseren over wat wenselijk is bij bepaalde ontwikkelingen of beslissingen tijdens en bij het eind van het huwelijk.⁷⁵

6.2 Mogelijke verschillen voor de rechtspraak

Het initiatiefvoorstel zal mogelijk ook gevolgen hebben voor de rechtspraak. Door de nieuwe grondslag en de verkorting van de alimentatietermijn zullen minder partners recht hebben op partneralimentatie. Dit leidt tot minder werk voor de rechtbank. De partners kunnen zelf de hoogte van de alimentatie berekenen en daarom zullen er minder verzoeken bij de rechtbank worden ingediend. Ook zal de rechtbank, door de nieuwe berekeningsmethode, minder lang bezig zijn met het berekenen van de draagkracht van de alimentatieplichtige. Het maatwerk vervalft. De rechter hoeft tijdens de zittingen ook geen uitleg meer te geven over de berekening van de behoefte en de draagkracht.

Uit het jurisprudentieonderzoek is gebleken dat er vraag is naar limitering van de alimentatietermijn. Indien het wetsvoorstel van kracht wordt dan zullen er minder procedures worden gevoerd omdat de maximale termijn verkort wordt. Dit scheelt de partijen in proceskosten. Het wetsvoorstel zal de rechtbank veel tijd en moeite schelen. Een gevolg hiervan is dat er dan minder medewerkers nodig zijn voor bepaalde functies bij de rechtbank.

Volgens de heer Recourt zal de rol van de rechtbank niet veranderen na het invoeren van het nieuwe systeem. De indieners hopen dat er minder gevallen door de rechter opgelost zullen moeten worden.

Elke nieuwe wet brengt onduidelijkheden. Er bestaat nu veel onvrede over partneralimentatie aan de betalende kant. De bedoeling is dan ook dat de partners onderling sneller een oplossing vinden. De rechter doet een uitspraak, maar de kans is groot dat er na een aantal jaar wijzigingen plaatsvinden. De partners moeten dan zelf in staat zijn om dit te regelen. Ook verwacht de heer Recourt een verschuiving van rechtspraak naar mediation. Indien de partners er zelf niet uit kunnen komen, dan kunnen ze altijd nog naar de rechter.

6.3 Mogelijke verschillen voor de partners

Voor partners die nog geen alimentatieregeling hebben getroffen kan het initiatiefvoorstel grote verschillen met zich meebrengen in vergelijking met de huidige regeling.

Onder de huidige regeling is het niet mogelijk om voor het huwelijk afspraken te maken over

⁷⁵Kamerstukken II 2014/15, 34231 nr. 3 (MvT).

partneralimentatie. De indieners willen dit veranderen. Ze willen het voor de partners mogelijk maken om bij huwelijkse voorwaarden al afspraken te maken over het verschuldigde alimentatiebedrag bij scheiding. Partners kunnen afwijkende afspraken maken en de wettelijke regeling buiten toepassing houden.

De voorwaarden waar een alimentatiegerechtigde aan moet voldoen, worden veranderd. Indien het initiatiefvoorstel van kracht wordt, zal de alimentatiegerechtigde alleen recht hebben op alimentatie als er sprake is van een van de volgende voorwaarden: inkomensschade tijdens het huwelijk, de zorgverdeling niet redelijk verdeeld of er is geen betaald werk verricht. Indien er aan een van deze voorwaarden is voldaan en er niet in eigen levensonderhoud kan worden voorzien dan ontstaat recht op partneralimentatie. Dit sluit aan bij de nieuwe grondslag: het 'verlies van verdien capaciteit als gevolg van het huwelijk'. Indien het huwelijk de verdien capaciteit van de partner niet heeft beïnvloed dan ontstaat geen recht op partneralimentatie.

Daarnaast geldt dat voor huwelijken die niet langer dan drie jaar hebben geduurd en waaruit geen kinderen zijn geboren, er geen recht ontstaat op partneralimentatie. Ook wordt de huidige termijn van twaalf jaar verkort naar vijf jaar. De alimentatiegerechtigden hebben dan nog maar recht op een alimentatie van maximaal vijf jaar. Na de termijn van vijf jaar wordt verwacht dat de alimentatiegerechtigde in eigen levensonderhoud kan voorzien. De groep alimentatiegerechtigden zal door bovengenoemde wijzigingen kleiner worden.

Er bestaat een mogelijkheid tot verlenging van de termijn van partneralimentatie. Indien het huwelijk langer dan vijftien jaar heeft geduurd en als een van de partners de zorgtaken op zich heeft genomen, dan kan de alimentatiegerechtigde de termijn van vijf jaar verlengen tot maximaal tien jaar.

6.4 Mogelijke verschillen voor bestaande gevallen

Voor de bestaande gevallen van partneralimentatie kan het initiatiefvoorstel de nodige gevolgen hebben. De indieners van het initiatiefvoorstel hebben daarom een overgangsregeling opgenomen, die volgens hen de verschillen tussen het huidige en het nieuwe systeem verzachten. Voor de huidige alimentatieplichtigen zou het verkorten van de termijn tot vijf jaar een aantrekkelijk gevolg zijn. Daar staat tegenover dat alimentatiegerechtigden zich geconfronteerd zouden zien met een onverwachte beperking van hun rechten. De indieners geven aan dat, mede gelet op het Europees Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens en de fundamentele vrijheden (EVRM) en de rechtszekerheid, zij bestaande rechten moeten respecteren. De indieners kiezen er daarom voor dat een verzoek tot echtscheiding dat ten tijde van het inwerkingtreden van deze wet in behandeling is, wordt afgewikkeld conform het volledige oude recht. Ook voor die datum uitgesproken echtscheidingen worden naar het oude recht behandeld. Echter, de partners kunnen er met wederzijdse instemming voor kiezen om de nieuwe wettelijke regeling te gebruiken. De indieners hebben in het initiatiefvoorstel verklaard dat ze overwegen om de voordelen van de nieuwe regeling ten goede te laten komen aan de alimentatieplichtige. Voor de alimentatieplichtige is het initiatiefvoorstel aantrekkelijk maar voor de alimentatiegerechtigde heeft het initiatiefvoorstel nadelen. Het is dan ook de vraag of ze wel tot een afspraak gaan komen.⁷⁶

6.5 Deelconclusie

Door de nieuwe grondslag en de verkorting van de alimentatietermijn, zullen minder partners recht hebben op partneralimentatie en zullen er minder procedures worden gevoerd doordat de maximale alimentatietermijn beperkt wordt, hetgeen leidt tot minder werk voor de rechtbank. Verder zullen rechters minder tijd nodig hebben voor het berekenen van de draagkracht van alimentatieplichtigen omdat er geen maatwerk meer nodig is.

Wat betreft de partners zijn de gevolgen van het wetsvoorstel voor nieuwe gevallen hiervoor reeds besproken en worden daarom niet herhaald. Voor bestaande gevallen is van belang dat er een overgangsregeling geldt. Bij wederzijdse instemming kunnen partners ervoor kiezen om de nieuwe wettelijke regeling toe te passen. Voor de advocatuur zal door de nieuwe grondslag de groep alimentatiegerechtigden afnemen. De advocaten zullen daarom naar verwachting minder zaken krijgen. Daarnaast zal de werkwijze van de advocatuur veranderen. De advocaten zullen enerzijds

⁷⁶Kamerstukken II 2014/15, 34231 nr. 3 (MvT).

minder tijd nodig hebben voor het behandelen van een zaak omdat er geen maatwerk meer geleverd hoeft te worden voor de berekening van de hoogte van de partneralimentatie. De berekening van de hoogte van de partneralimentatie door advocaten komt namelijk te vervallen door de introductie van de internettool. Anderzijds zal de advocatuur meer tijd nodig hebben vanwege de benodigde berekeningen voor het vaststellen van de verdien capaciteit. Daarnaast zullen advocaten meer convenanten moeten opstellen omdat de partners zelf de hoogte van de alimentatie moeten kunnen berekenen.

Hoofdstuk 7 Conclusies en aanbevelingen

7.1 Inleiding

Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van advocatenkantoor Pessers. Met behulp van wetsanalyse, literatuurstudie, jurisprudentieanalyse en interviews is nagegaan wat de gevolgen zijn van het initiatiefvoorstel 'Wet herziening partneralimentatie' voor het huidige systeem en voor de werkwijze van advocatenkantoor Pessers. In dit hoofdstuk worden conclusies getrokken ten aanzien van de centrale hoofdvraag (paragraaf 7.2). Tot slot worden aanbevelingen geformuleerd (paragraaf 7.3).

7.2 Conclusie

De centrale onderzoeksvraag luidde: *Welke mogelijke consequenties zal het initiatiefvoorstel Wet herziening partneralimentatie voor het huidige wettelijke systeem hebben en hoe verandert de werkwijze van Pessers Advocaten indien het initiatiefvoorstel wordt aangenomen en de wet in werking treedt?*

In het huidige wettelijke systeem is de onderhoudsplicht tussen partners de grondslag voor partneralimentatie, de duur van de alimentatie is in beginsel twaalf jaar en de hoogte van de alimentatie wordt bepaald door de rechter aan de hand van de bruto- of netto- methode. De indieners van het wetsvoorstel menen dat het huidige systeem en de termijn niet passen binnen de moderne tijd en de berekening door de rechter onoverzichtelijk en te complex is. Zij willen daarom toe naar een systeem waarin de afstand tot de arbeidsmarkt centraal staat, de alimentatie bepaald wordt aan de hand van het verlies aan verdien capaciteit, de duur van het huwelijk en de aanwezigheid van kinderen en, tot slot, de berekening vereenvoudigd wordt en door partners zelf toegepast kan worden middels een internettool. Uit de jurisprudentieanalyse blijkt dat de rechter enkele van deze uitgangspunten reeds hanteert in zijn uitspraken, maar terughoudend is in het limiteren van de alimentatieverplichting, bij een verzoek tot limitering hoge eisen stelt aan de verzwaarde stelplicht van de alimentatieplichtige en niet afwijkt van het huidige wettelijke systeem. Het voorgestelde stelsel zal derhalve aanzienlijke consequenties met zich meebrengen voor de praktijk en tot andere uitkomsten leiden dan voorheen.

De grondslag zal het verlies aan verdien capaciteit zijn. Daarbij geldt dat, behoudens uitzonderingsgevallen betreffende een kind jonger dan twaalf jaar en een zeer langdurig huwelijk, de termijn wordt verkort tot vijf jaar en bij een huwelijk korter dan drie jaar zal geen sprake zijn van alimentatieplicht. De geraadpleegde experts verwachten dat door de nieuwe grondslag de groep alimentatiegerechtigden afneemt doordat minder mensen recht zullen hebben op partneralimentatie, aangezien bewezen moet worden dat de eigen verdien capaciteit is verminderd als gevolg van tijdens het huwelijk gemaakte keuzes en er bij korte huwelijken geen alimentatieplicht ontstaat. De advocaten zullen daarom naar verwachting minder zaken krijgen. Daarnaast zullen zij minder tijd kwijt zijn aan de berekening doordat er geen maatwerk meer nodig is voor de berekening van de hoogte van de partneralimentatie, aangezien partners dit zelf zullen kunnen met behulp van de internettool. Anderzijds zal de advocatuur meer tijd nodig hebben vanwege de benodigde berekeningen voor het vaststellen van de verdien capaciteit. Ook zullen advocaten meer convenanten moeten opstellen doordat de partners zelf de hoogte van de alimentatie kunnen berekenen. Verder wordt door de geraadpleegde professionals de nodige kritiek geleverd op het voorstel. Het ligt dan ook in de lijn der verwachting dat er in de eerste paar

jaren na inwerkingtreding van het voorstel de nodige procedures gevoerd zullen worden en veelvuldig een beroep zal worden gedaan op de hardheidsclausule. Dit zal leiden tot meer werk voor de advocatuur.

7.3 Aanbevelingen

In het voorgetelde systeem is contractsvrijheid een belangrijk principe. De indieners van het wetsvoorstel verwachten wat dat betreft dat er een belangrijke rol weggelegd zal zijn voor de mediationpraktijk. Daarom wordt Pessers Advocaten aanbevolen te investeren in een opleiding van één of meerdere werknemers tot mediator. Daarbij wordt aangeraden te kiezen voor de vFAS-Mediationopleiding. Deze opleiding beslaat acht maanden en de kosten bedragen 4.895,- euro excl. BTW.⁷⁷ Met deze relatief geringe investering kan Pessers advocaten zich voorbereiden op de te verwachten toename in de vraag naar echtscheidingsmediation.

Wat met name nieuw is betreffende de contractsvrijheid, is dat partijen reeds voorafgaand aan het huwelijk afspraken kunnen maken. Door de vFAS is gewezen op een belangrijke lacune op dit gebied; de levensfase waarin huwelijksvoorwaarden worden gemaakt, is vaak een andere situatie dan die waarin de scheiding plaatsvindt. Hierbij kan met name gedacht worden aan de komst van kinderen en gewijzigde afspraken (ten opzichte van hetgeen men voorafgaand aan het huwelijk voor ogen had) rond de verdeling van werk en zorg. Gezien het feit dat een en ander gepaard gaat met verschillen in zowel belangen als macht, raadt de vFAS aan het voorstel te voorzien van een hardheidsclausule. Aangezien de indieners niet voornemens zijn een dergelijke clausule in het voorstel te verwerken, wordt Pessers Advocaten aangeraden om hier bij het opstellen van huwelijkse voorwaarden voor cliënten rekening mee te houden. Meer concreet zou hierbij cliënten kunnen worden geadviseerd om in de huwelijkse voorwaarden rekening te houden met deze aspecten door zelf een hardheidsclausule op te stellen. Deze clausule zou kunnen inhouden dat de partners overeenkomen om een mediator een uitspraak te laten doen wanneer sprake is van niet in de huwelijkse voorwaarden voorziene omstandigheden, die tot een onredelijke uitkomst leiden.

De berekening wordt volgens de indieners van het voorstel eenvoudiger. De partners zullen in principe zelf de berekeningen kunnen uitvoeren via een internettool. Door de experts wordt betwijfeld of het nieuwe systeem van berekening inderdaad eenvoudiger zal zijn, mede vanwege de ervaring met de kinderalimentatie. Pessers Advocaten wordt aangeraden hierin een assisterende dienstverlening aan te bieden aan haar cliënten. Het werken met de internettool zal voor de medewerkers van Pessers Advocaten relatief eenvoudig zijn.

Door betrokken partijen wordt verwacht dat de nieuwe systematiek gepaard zal gaan met een toename in het aantal echtscheidingsconvenanten. Daarom wordt Pessers advocaten aangeraden om een standaardmodel voor echtscheidingsconvenanten op te stellen, dat aansluit bij de eventuele wijziging van het systeem van partneralimentatie. Indien de wet in werking treedt, wordt aangeraden dit kosteloos beschikbaar te stellen op de website van Pessers Advocaten, in combinatie met een contactformulier voor verdere vragen. Op deze wijze kan ingespeeld worden op de te verwachten vraag naar mediation als gevolg van het voorstel in algemene zin en in het opstellen van echtscheidingsconvenanten in het bijzonder.

Literatuur- en bronnenlijst

Literatuur

⁷⁷www.verenigingfas.nl, (zoek op: *traject tot vfas scheidingsmediator*) geraadpleegd op 15 mei 2016.

Asser 2010

C. Asser, Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk Recht. Personen en familierecht, Deventer: Kluwer, 2010.

Gerritse 2012

H.A. Gerritse, Praktijkgids familie- en jeugdrecht, Apeldoorn: Maklu uitgevers, 2012.

Heida, Kraan & Marck 2013

A. Heida, C.A. Kraan, Q.J. Marck, Echtscheidingsrecht, Den Haag: Boom Juridische uitgevers, 2013.

Mourik & Verstappen 2014

M.J.A. van Mourik & L.C.A. Verstappen, Handboek Nederlands vermogensrecht bij scheiding, Deventer: Kluwer, 2014.

Elektronische bronnen

www.eerstekamer.nl, zoek op: *initiatiefvoorstel Bontes*, geraadpleegd op 17 maart 2016.
www.isgeschiedenis.nl, zoek op: *geschiedenis alimentatie*, geraadpleegd op 2 maart 2016.
www.judex.nl, zoek op: *eigen aandeel kosten kinderen*, geraadpleegd op 20 april 2016.
www.rechtspraak.nl, zoek op: *alimentatienormen*, geraadpleegd op 15 februari 2016.
www.rechtspraak.nl, zoek op: *expertgroep alimentatienormen*, geraadpleegd op 20 april 2016.
www.stedenestafette.nl, zoek op: *afbeelding partneralimentatie*, geraadpleegd op 25 april 2016.
www.verenigingfas.nl,
zoek op: *traject tot vfas scheidingsmediator*, geraadpleegd op 15 mei 2016.

Parlementaire stukken

Kamerstukken II 2011/12, 33 311, nr. 6
Kamerstukken II 2011/12, 33311, nr. 3 (MvT)
Kamerstukken II 2012/13, 33 311, nr. 4
Kamerstukken II 2014/15, 34 231, nr. 2
Kamerstukken II 2014/15, 34 231, nr. 3 (MvT)
Kamerstukken II 2014/15, 33987, nr. 4.

Jurisprudentie

Hof 's-Gravenhage 8 oktober 2008, *LJN* BG0018.
Hof 's-Hertogenbosch 15 januari 2015, *LJN* 75.
Hof 's-Hertogenbosch 18 december, *LJN* BY6580.
Hof 's-Hertogenbosch 16 oktober 2014, *LJN* 4251.
Hof 's-Hertogenbosch 3 december 2015, *LJN* 5014.
Hof Den Haag 27 maart 2013, *LJN* CA0720.
Hof Amsterdam 7 augustus 2012, *LJN* BZ0621.
Hof Amsterdam 15 mei 2012, *LJN* BX6043.
Hof Arnhem-Leeuwarden 26 maart 2013, *LJN* BZ6862.
Hof Arnhem-Leeuwarden 12 december 2013, *LJN* 9674.
Hof Arnhem-Leeuwarden 10 maart 2016, *LJN* 2130.
Hof Arnhem-Leeuwarden 8 april 2014, *LJN* 2922.
Hof Arnhem-Leeuwarden 14 januari 2016, *LJN* 358.
Hof Arnhem-Leeuwarden 17 februari 2015, *LJN* 1128.

Vaktijdschriften

Crooswijk & Moons 2015

R.

Coolwijk & J.E.M.C. Moons, *Tijdschrift voor scheidingsrecht*, 2015/86,

Nuytinck 2015

A.J.M. Nuytinck, *Weekblad voor Privaatrecht, Notariaat en Registratie* 2015-7079, p.873-876.

Pieters 2015

I.J.

Pieters, *Tijdschrift voor Familie- en Jeugdrecht* 2015/55, afl. 11, p. 224.

Rapporten

Werkgroep Alimentatienormen, Rapport Alimentatienormen 2016, versie 2016.